

Ročníková prezentační písemná práce z dějepisu

ŽIVOT OTAKARA VOLMANA A OSUDY JEHO TOVÁRNY V ŽEBRÁKU

Vypracovala: **Petra Braunová**

v roce: **2004**

Škola: **SPgŠ Beroun**

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem ročníkovou presentační písemnou práci zpracovala samostatně.“

Petra Braunová

Obsah:

Prohlášení	str. 1
Obsah	str. 2
Úvod	str. 3
O továrně	str. 4
Založení továrny	str. 6
Doba 1. světové války	str. 8
Čelákovice	str. 15
Vybudování nového podniku	str. 16
Doba 2. světové války	str. 16
Znárodnění a následné bezprávi	str. 17
O Otakaru Volmanovi	str. 23
Životopis Otakara Volmana	str. 24
Tak šel čas	str. 25
Veřejný život Otakara Volmana	str. 28
Otakar Volman – Osobní úvaha Žaluji	str. 40
Závěr	str. 42
Použité prameny	str. 43
Příloha	str. 44 - 63

Úvod

Téma, které jsem si zvolila, se mnou úzce souvisí. Otakar Volman byl můj pradědeček. Už odmala jsem o něm slýchala od otce a babičky. Když jsme jezdili kolem továrny v Žebráku, táta vždy říkal, že naší rodině jednou patřila.

Nápad blíže se zabývat historií továrny a jejím majitelem se zrodil, když rodiče domů přinesli štos starých zaprášených papírů v různých popsaných deskách, které našli v jedné staré garáži po dědečkovi. Potom, co jsem do těchto papírů nahlédla, zjistila jsem, že je to stará korespondence a záznamy, které psal nebo si uschoval Otakar Volman. Později jsem si je blíže prostudovala a dozvěděla jsem se spoustu zajímavých skutečností, o kterých jsem neměla ani tušení a nebýt toho, že byl můj pradědeček byl velmi zodpovědný a všechno si založil, nikdy bych je nepoznala.

Během získávání informací pro svou práci jsem vycházela hlavně z pramenů, které jsem našla doma. Pradědeček si vše zakládal a rád psal. Vytvořil dokonce jakousi kroniku továrny, kde napsal stručnou historii, kterou doplnil i fotografiemi továrny i strojů (většinu fotografií jsem rovněž použila).

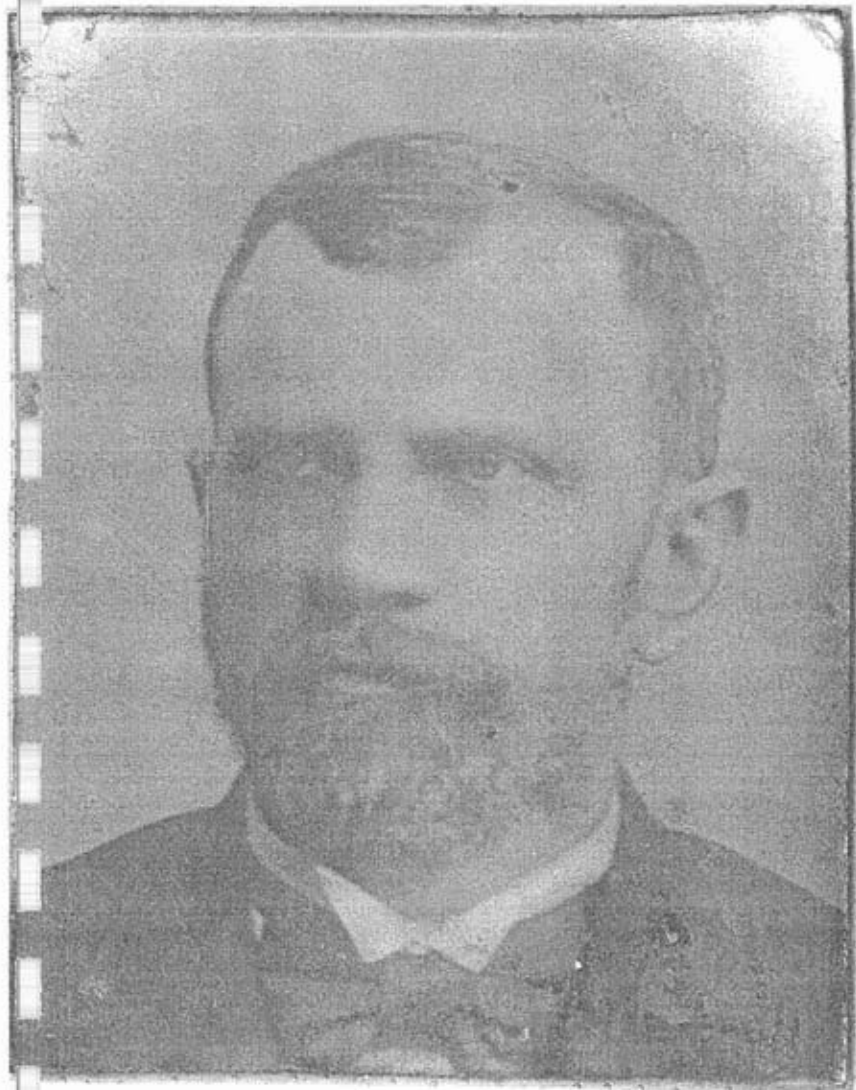
Pro další informace jsem se vypravila do berounského archivu. Tam jsem si prohlédla několik kronik města Žebráku, ale ty byly bohužel psány chronologicky ze dne na den, a tak bylo velmi obtížné v nich najít to, co jsem potřebovala.

Navštívila jsem také žebrácké muzeum, kde jsem objevila hlavně fotografie, které jsem do práce začlenila.

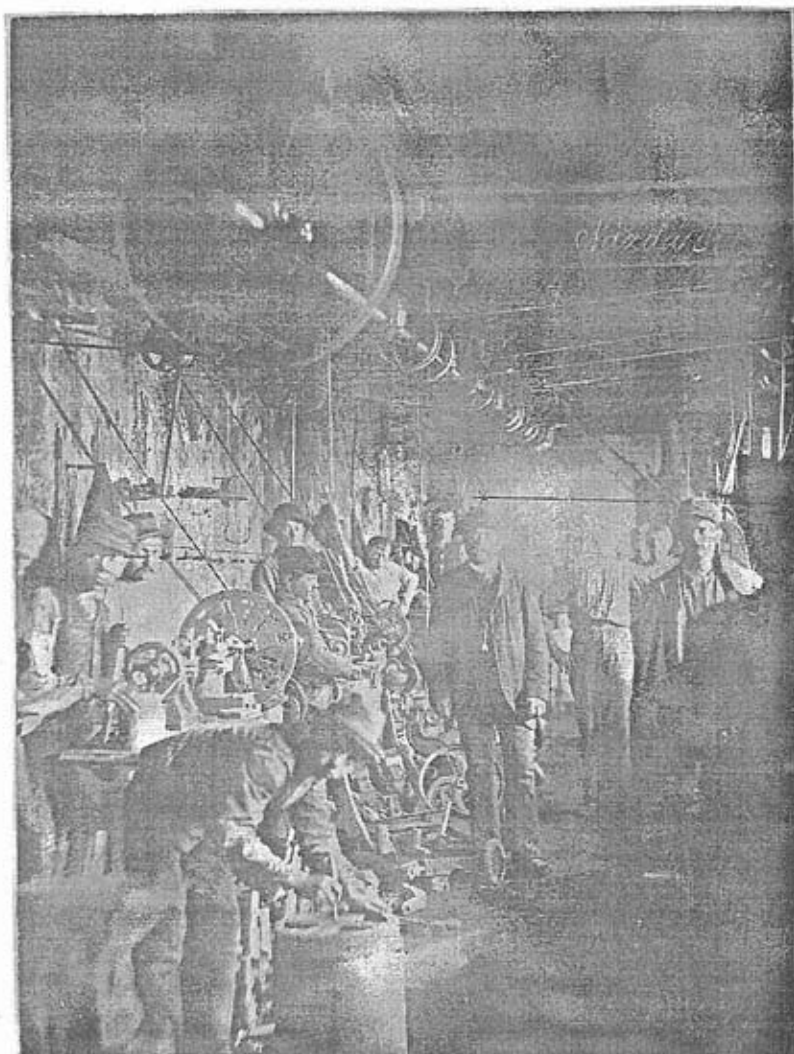
Na jaře 2004 jsem si domluvila prohlídku továrny INTOS (dřívější TOS). Zde jsem si mohla také pořídit fotografie vily a továrny.

Doufám, že má práce uvede na pravou míru některé nepřesnosti a zlomí nevědomost, která o této významné osobnosti našeho kraje, jakou byl Otakar Volman, panuje.

O továrně

Zakladatel továrny František Volman

Dílňa v domě čp. 25 v Žebráku dne 24. 12. 1891
uprostřed stojí František Volman

Založení továrny

František Volman se narodil dne 9. května 1844 v Žebráku. Od 11. listopadu 1857 se tři roky učil zámečnickem u mistra zámečnického Josefa Tauše v Žebráku čp. 8. Dne 19. března 1861 mu byl vydán výuční list.

Roku 1870 si František Volman zřídil menší strojírnu v najatém domě v Žebráku čp.16. Zde pracovalo 5 zaměstnanců včetně učňů. Dílna se věnovala zámečnickým pracím a opravám hospodářských strojů. Protože tyto práce byly vykonávány velmi dobře a odborně, přikročilo se k výrobě hospodářských strojů nových. Díky značné poptávce původní malá dílna brzy nestačila, proto byl pro novou provozovnu v roce 1880 zakoupen dům v Žebráku čp.25. Nesl již označení firmy František Volman, stavitel hospodářských strojů. Vyráběly se žentoury, ležaté i stojaté, řezačky, mlátičky a mlýnky na obilí. Na této výrobě pracovalo již 10 zaměstnanců.

Obráběcí stroje byly zařízeny na pohon od transmise a tu poháněl žentour s jedním koněm umístěný na dvoře. Dle potřeby bylo občas třeba provoz na chvíli zastavit - znamená se dávalo zvonkem. Kůň si na tuto okolnost již tak zvykl, že na dané znamení zastavil sám.

Po krátkém čase byl tento provizorní pohon zrušen a nahrazen stojacím kotlem na páru. V následujícím roce 1881 byla postavena slévárna poblíž potoka na tomtéž pozemku. Zde bylo zaměstnáno 6 slévačů. Odlévaly se odlitky pro vlastní výrobu a zároveň pro strojírny v Jincích, Kralovicích, Kožlanech a Plané u Tachova.

V roce 1890 se výroba rozšířila na nástěnné a vrtací stroje pro ruční pohon na podnět firmy Friedrich Merores Vídeň a tam byly stroje dodávány pro další prodej. Počet zaměstnanců se zvýšil na 15 a vyučili se i majitelovi synové Otakar a František. Stroje měly dobrý odbyt, a jelikož dosavadní dílna opět nevyhovovala, byla roku 1905 vybudována strojírna v zakoupeném mlýně čp.35, kde byla k dispozici částečně i vodní síla.

Výroba hospodářských strojů byla úplně zastavena a zavedla se výroba rozšířená na různé velikosti vrtacích strojů pro ruční, šlapací i řemenový pohon. Dále ohýbací stroje na ráfy, nástěnné a stojanové jeřáby pro ruční pohon, soustruhy pro šlapací a řemenový pohon, šroubové lis, výhňe pro kováře, nůžky na střihání plechu a železa atd.

Hnací silou pro pracoviště byl kornvalský kotel a parní stroj. Zaměstnanci tvořilo již 50 lidí. Prodej obráběcích strojů byl většinou v rukou obchodníků a ti vydávali stroje za importované. V roce 1908, to firma měla už 80 zaměstnanců, její zakladatel František Volman zemřel. Podnik dále vedl syn Otakar se svou matkou Annou Volmanovou.

Pracovní místnosti však byly nezpůsobilé pro plynulý chod výroby, zejména se vyskytly potíže při opracovávání těžších předmětů. Proto se přikročilo k výstavbě nového podniku na pozemku zakoupeném v roce 1912 od pana Ferdinanda Havlíka v Žebráku. Byla postavena nová továrna na obráběcí stroje i nová slévárna.

Tovární hala

František Volman ml., spolumajitel továrny,
bratr Otakara Volmana

Otakar Volman, spolumajitel továrny,
později jediný majitel

Spolumajitelka Anna Volmanová postoupila polovinu svého dílu synu Františkovi a druhou polovinu zeti Ing. Josefu Pössnerovi, takže byli na podniku tři podílníci.

Ti se ujali stavby nového podniku podle plánů stavitele Františka Spousty ze Zdic. Podnik byl již vybaven dvěma kotli a ležatým parním strojem o 100 koňských silách.

Zároveň byla postavena administrativní budova. Z výroby byly vyřazeny ruční vrtačky. Vyráběly se vrtačky pro elektrický pohon, soustruhy a program byl rozšířen o hoblovací stroje s příčným suportem (zařízení pro posuv nože), shaping (příčná hoblovačka), kotoučové brusky, leštičky, rýhovací stroje na mlýnské válce, frézovací stroje na strojní a později elektrický pohon.

Firma František Volman přišla první na trh s rychlovtáčacím strojem do 16 mm pro přímý elektrický pohon včetně elektromotoru a vystavovala jej na Pražském veletrhu. Vzor stroje tohoto uspořádání sloužil za podklad výroby u konkurenčních firem. První stroj odebral pan A. Tauš, zámečnictví v Žebráku.

Obchodní spojení bylo zpočátku navázáno s překupníky z tuzemska i ciziny a byly založeny komisionální sklady u zastupitelských firem v Bulharsku, Jugoslávii a Rumunsku. Mímoto bylo získáno další obchodní spojení s přímými konzumenty.

Doba 1.světové války

Během války proběhla řada změn jak ve vedení podniku, tak ve výrobě.

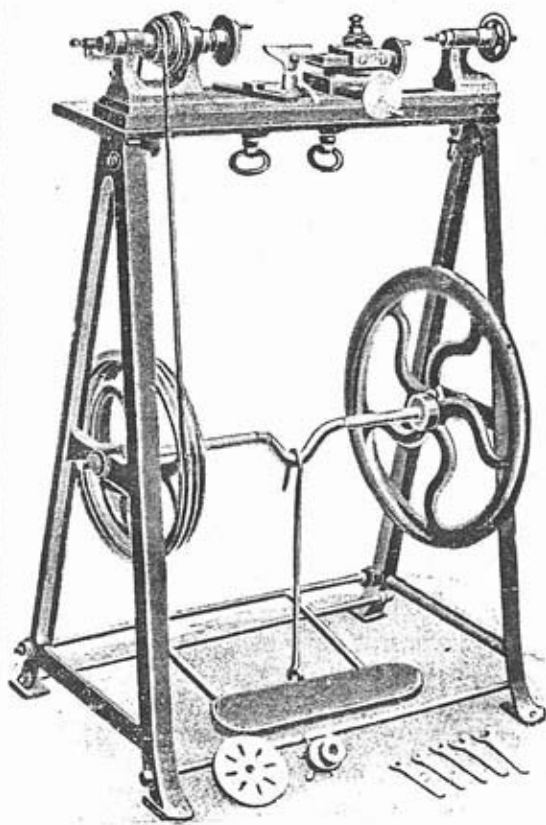
V roce 1915 vystoupil ze společenství pan Ing. J. Possner a prodejem podstoupil svůj podíl Františku Volmanovi. Dne 26. července 1914 vypukla 1.světová válka a oba dva společníci nastoupili vojenskou službu. František k železničnímu a telegrafnímu pluku v Korneuburgu u Vídně a Otakar u pěšího pluku v Berouně. Otakar se na podkladě třicetidenní dovolené podařilo zúčastnit se na výrobě munice v Komárovských železárnách. Ředitelství železáren zažádalo u ministerstva vojenství ve Vídni o osvobození Otakara Volmana od vojenské služby na neurčito. Žádosti bylo vyhověno. Otakar byl však vojensky přidělen k vedení podniku v Žebráku a pod vojenským dozorem se zde musela vyrábět i válečná munice. Výroba se tedy rozšířila o lisované ocelové granáty 7,10 cm pro železářny v Komárově a 15 cm lisované ocelové tenkostěnné miny pro Škodovy závody v Plzni. Tím se závod v Žebráku stal důležitým i pro vojenské účely. Dále výnosem ministerstva vojenství byli zproštěni vojenské povinnosti na neurčito i někteří zaměstnanci, o které bylo zažádáno, bylo jich asi 11. Žádost o osvobození bratra Františka Volmana byla zamítnuta. Místo něho by musel ihned vojenskou službu nastoupit Otakar Volman. Vzhledem k Otakarově rodině a třem dětem major Františkovi žádost nepodepsal.

Potřeba střeliva byla tak značná, že se musely k rozšíření této výroby vyrábět soustruhy s kratší točnou délkou a frézovací stroje. (Vzory opracovaných granátů byly odevzdány do muzea v Žebráku.)

V roce 1917 zemřel František Volman na zákeřnou nemoc v Kolosváru v Uhrách a jeho díl firmy odkoupil od jeho manželky Otakar Volman. Stal se jediným majitelem továrny. Po ukončení války v roce 1918 pokračoval Otakar Volman dále ve výrobě obráběcích strojů. Přihlížel k požadavkům doby a postupně výrobu zdokonaloval. Podkladem k těmto zlepšením se mu staly technické poznatky z lipských veletrhů. Do výrobního programu se zařadila také výkonná hydraulická pila na kov a vlastní soustava odvalovacího přístroje pro frézování zubů čelných i sešikmených způsobem odvalovacím. Tento přístroj byl patentním úřadem chráněn ochranou značkou. Dále se vyráběly i stroje pro optiku. Zákazníci byli s dodávkami velmi

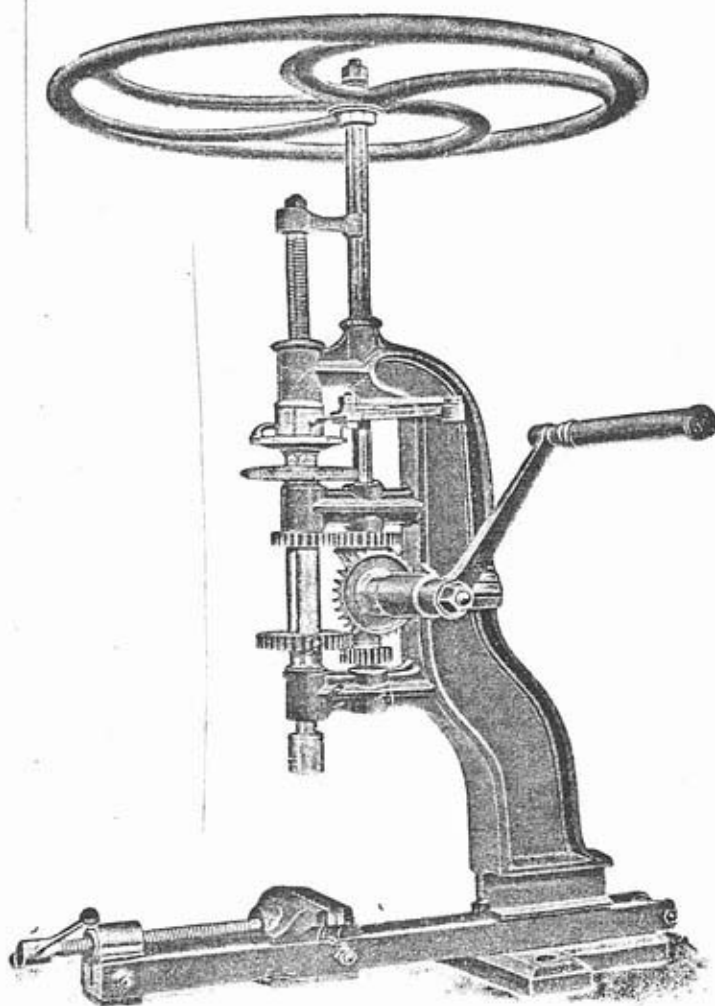
spokojení a stále se zvyšoval počet odběratelů a poptávky i z ciziny. Roku 1930 přestoupil počet zaměstnanců 120.

V roce 1919 byl pro závod zakoupen první na okrese nákladní automobil o pěti tunách nosnosti. Později byl přikoupen přívěsný vůz, takže bylo možno převážet až 100 q materiálu najednou. Prvním řidičem tohoto nákladního auta byl Karel Průša.

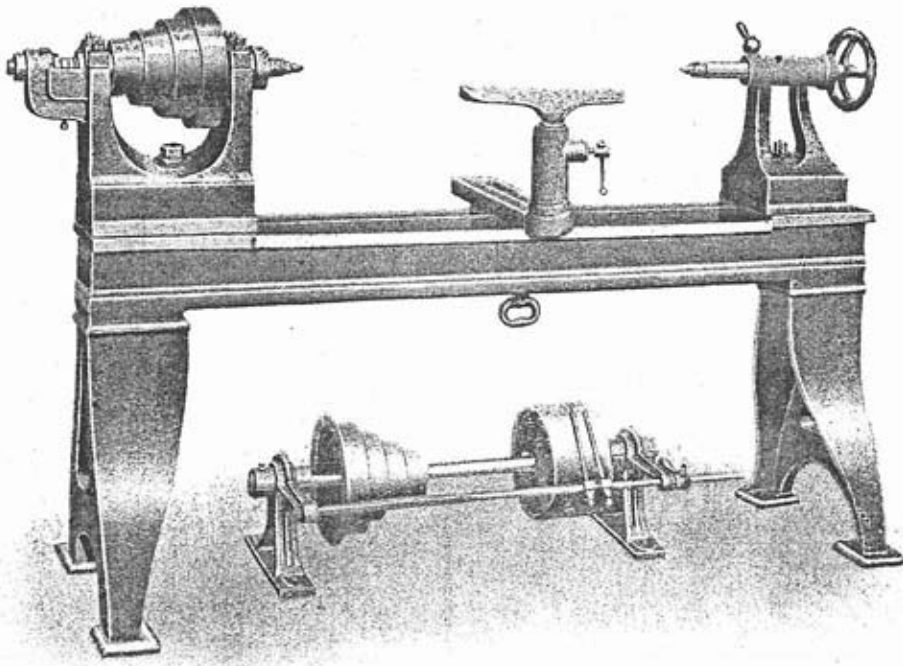
Šlapací soustruh

Některé výrobky továrny Fr. Volman
z nabídkového katalogu z roku 1926

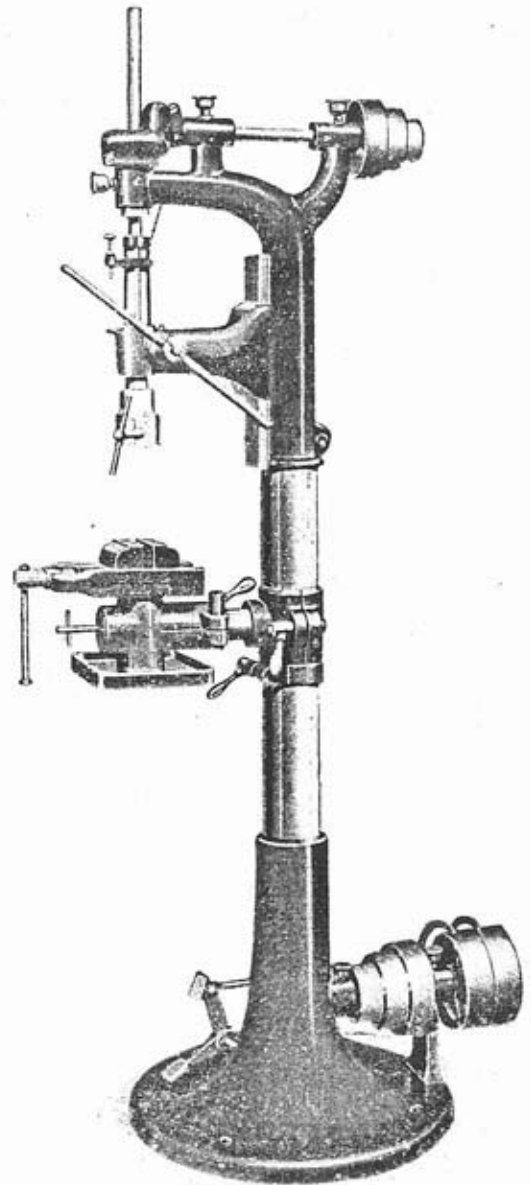

Ruční vrtačka

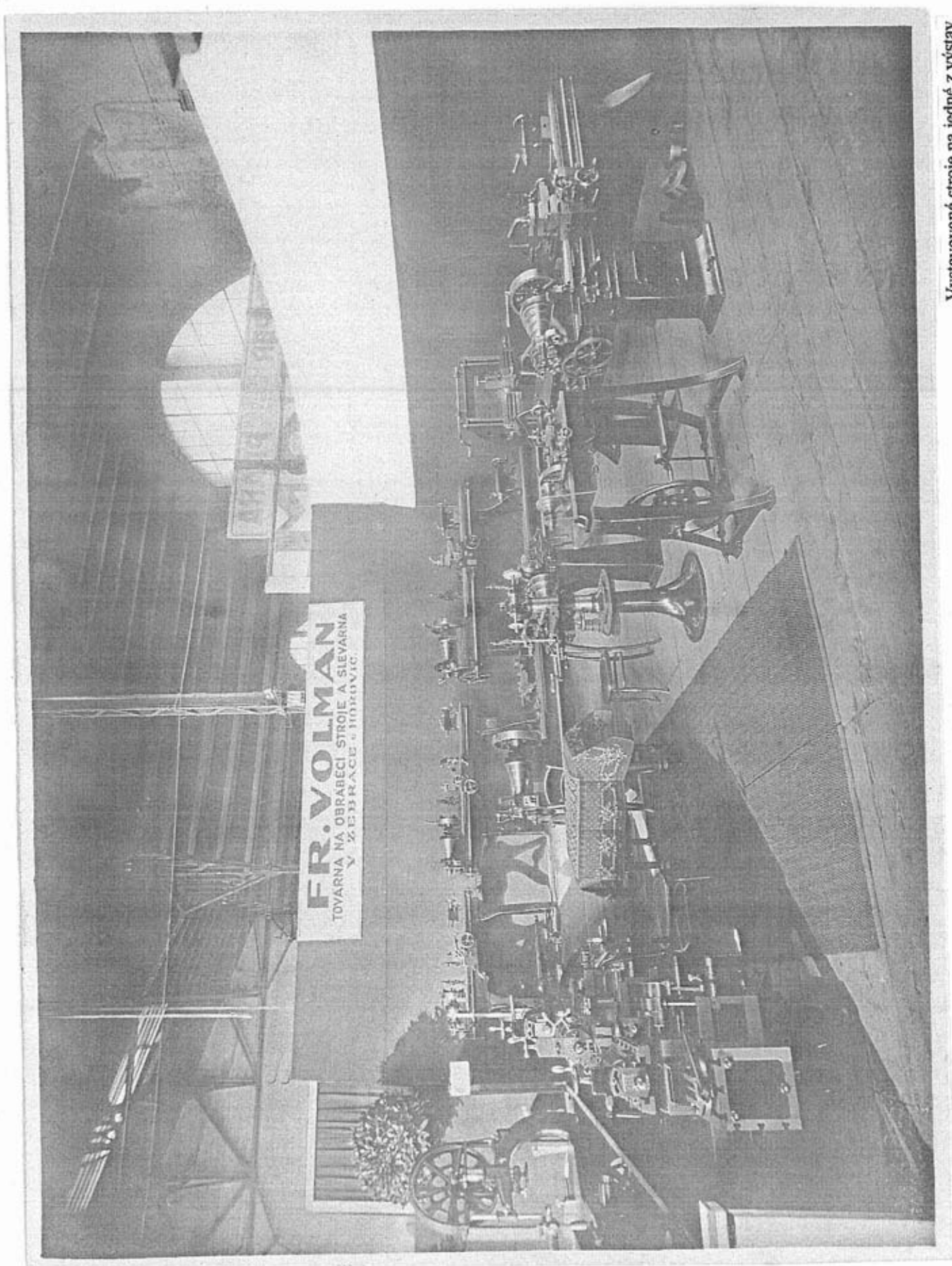
Některé výrobky továrny Fr. Volman
z nabídkového katalogu z roku 1926

Soustruh

Stojanová vrtačka

Vystavované stroje na jedné z výstav

Medaile z různých výstav

Otakar Volman na jedné z výstav

Oceňuje horlivou snahu o pokrok v strojnictví

přisoudil sbor soudců skup. IX. „průmyslné a řemeslné výrobky“
panu Franti. Volmanovi,
továrna obráběcích strojů a slévárna v Žehráce,
za vystavení obráběcí stroje: soustruh, nástěn. vrtací
stroj, vrtací patent. stroj stojatý, děrovadlo, pákové nůžky atp.,

při Výstavě hospodářské

Ústřední společnosti hospodářskou pro král. České
ve dnech 14. až 22. května 1910 v Praze pořádané,

stříbrnou medaili

Ústřední
hospodářské společnosti pro království České.

V Praze, dne 1. června 1910.

Předsednictví

Ústřední společnosti hospodářské pro království České

Čuvarjenberg

OSVĚDČENÍ.

Generální porota všeobecné zemské výstavy v Praze r. 1891, uspořádané pod protektorátem Jeho cís. a král. Veličenstva císaře Františka Josefa I., na oslavu jubilea první průmyslové výstavy v Praze r. 1791, stvrzuje panu

Františku Holmanovi, továrníku v Žebrace

že mu za vystavené předměty ve skupině *XV*.

bronzová medaile výstavní

přisouzena byla

V Praze, dne 6. listopadu 1891.

Zpravodaj generální poroty:

Jahn

Předseda generální poroty:

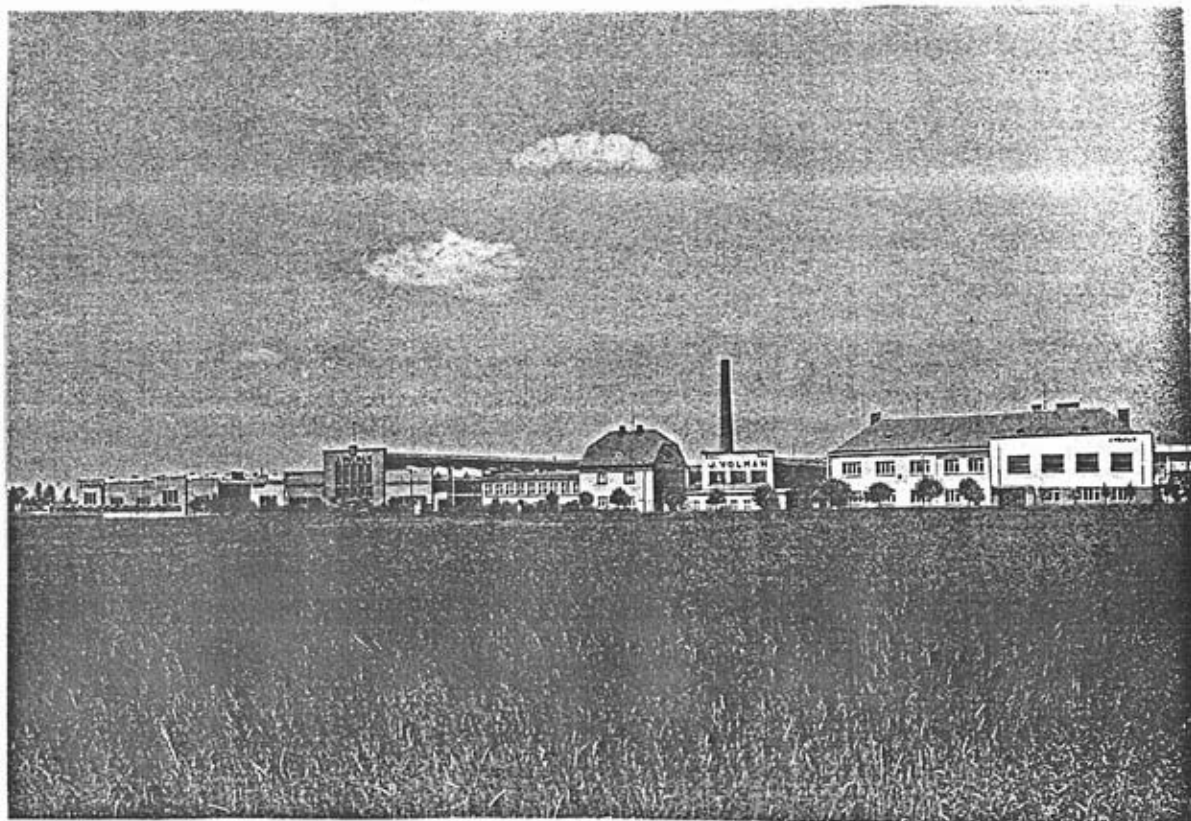
Jan Hrabec Harrach

Čelákovice

Závod v Čelákovících, založený roku 1910 bratrem Otakara Volmana Josefem Volmanem, jenž se vrátil z pobytu v Americe, a Antonínem Volmanem, jeho bratrancem, soustružníkem z Mýta. Podnik byl veden pod názvem J.A.Volman. Zde začala výroba nástěnných a stojanových vrtacích strojů pro ruční pohon podle odebraných odlitků ze závodu firmy Fr.Volman v Žebráku. Po několika letech Antonín Volman zemřel a název firmy se změnil na J.Volman.

Roku 1914 za války byl závod v Čelákovících zastaven, protože Josef Volman musel nastoupit vojenskou povinnost. Po Josefově návratu ze srbského zajetí nebylo možno ve výrobě pokračovat, protože provozní stroje byly odebrány a prodány. Josef Volman se tedy obrátil na svého bratra Otakara Volmana o pomoc, aby mohl znovu zahájit výrobu. Otakar prosbě vyhověl. Zakoupil lokomobilu, dodal několik obráběcích strojů, suroviny, materiál a provozní kapitál a další peněžitou půjčku.

V roce 1935 ochabla konjunktura díky světové krizi. Kvůli vysoko vyměřeným daním, majetkovým dávkám a také finančnímu zatížení na továrních objektech, způsobenému hlavně podvodem na spolumajitelce vily Antonie Volanové v Žebráku čp.240. se závod firmy Fr.Volman se octnul ve finanční tísní. V této situaci se Otakar Volman obrátil na svého bratra Josefa Volmana s důvěrou o výpomoc. Josef Volman nejenže nepomohl, ale pak, když na firmu byla uvalena dražba, na kterou se nikdo kromě něho snad ze sympatie nedostavil, zakoupil za velmi nízkou cenu. Vila čp.240 byla naštěstí dražby uchráněna.

Celkový pohled na závod v Čelákovících v roce 1940

Vybudování nového podniku

Po několika měsících nastoupil Otakar Volman další životní etapu jako tichý společník u firmy Havlík, továrna na ozubená kola a tiskařské stroje v Praze Hloubětíně. Do nového podniku s ním nastoupilo také několik jeho bývalých spolupracovníků. Měl k dispozici svoje obráběcí stroje, modely, materiál a nástroje a již v krátké době se vyráběly dělicí přístroje, frézovací stroje vesměs pro export. Mimo uvedenou výrobu se ještě zřídila tažárna lesklé oceli a potřebné stroje obstaraly se ze Saské Kamenice.

V novém působišti se naskytla možnost sjednat nové platební podmínky u věřitelských firem a institucí, které se původně vázaly na dřívější podnik. Byly to Škodovy závody, ministerstvo financí, Úrazová pojišťovna a Nemocenská pojišťovna. S největším úsilím Otakar Volman ihned zahájil kroky k vybudování nového podniku na svém pozemku v Žebráku. Stavba byla do konce roku 1938 ukončena a v následujícím roce se začalo s výrobou obráběcích strojů. Pracovalo zde 7 lidí.

Doba 2.světové války

V roce 1939 vypukla druhá světová válka, a proto stoupla potřeba nejen obráběcích strojů, ale i strojů pro vojenské účely a optických strojů. V roce 1942 nařídil zplnomocněnec pro strojní průmysl pro Čechy a Moravu, Kathke, stávající výrobu obráběcích strojů zrušit a zavést výrobu novou na rychlovtací stroje. Po dobu okupace byl podnik nucen z Kathkova příkazu vyrábět válečné přípravky pro firmu Junkers v Praze, firmu Produst v Praze a jiné. Postup práce na těchto přípravkách se musel vykazovat a znamenat týdenním hlášením na tištěných listech. Všichni se snažili alespoň trochu tuto výrobu sabotovat, všem ale stále hrozil těžký trest. Všude byli přísně kontrolováni. Při zdržení jejich výroby se musela uvádět příčina nedodržení dodací lhůty. Potřeba válečných přípravků stále stoupala proto zplnomocněnec se vši přísností nařizoval zvyšování pracovních hodin. Dokonce žádal pracovat i v noci. Nařídil pracovnímu úřadu v Berouně zajistit další pracovní síly, pokud možno nejvíce žen. Zaměstnanci se proti tomu ohradili, jelikož ženy v té době nebyly v tomto oboru vůbec kvalifikované. Aby ukázali snahu zvýšit produktivitu práce, uvolili se tedy pracovat i v noci. Ve skutečnosti se ale v noci nepracovalo. Zvýšená výkonnost se nahradila objednanými strojními dílci, také z válečné zakázky, kterými se mohli prokázat a vést je jako válečné přípravky. Tím vyřešili Kathkův příkaz, který nebylo možné vykonat.

O přísnosti, jaká zde panovala, svědčí následující případ: Dne 10.října 1944 došel z Prahy telegram. Vyzýval k okamžitému odeslání válečného přípravku, který měl být již dodán. Tento přípravek se ale stále rozpracovaný nacházel u hoblíře, který zapomněl postup práce dodělat. Rychle s napnutím všech možností a usilovnou prací přípravek v noci dohotovil a Otakar Volman jej ranním vlakem odvezl do Prahy Karlína do Českomoravské továrny, ve které bylo sídlo vojenské správy. Přítomný major německé národnosti zuřil nad neukázněností a žádal o vysvětlení, proč nebyl přípravek včas dodán. Otakar Volman naštěstí ovládal technickou němčinu, tudíž byl schopen se z této situace vymluvit. Řádně se omluvil a vše svedl na nedostatek karbidu, který nemohli sehnat po celém okolí, až včera ho dostali z Hořovic od firmy Jindáček. Major odpověděl: „Vaše štěstí, jinak jsem vás dal pro výstrahu potrestat a zavřít!“

Závodní dovolená za okupace nebyla povolena, aby se tím neprodloužila dodací lhůta válečných objednávek. Přes zákaz však dovolená byla celému osazenstvu zřejmě tajně poskytnuta a zaplácena.

Se zplnomocněncem Kathkem bylo nutno udržovat korespondenci i přímý styk. Obráběcí stroje, zejména frézovací stroje, rychlovtací stroje jedno až šestivřetenové s přímým

elektrickým pohonem včetně elektromotorů podléhaly hlášení. Muselo se žádat o záznamní listy, bez kterých stroj nesměl být zákazníkovi zaslán. Přes toto přísné nařízení vyhověl podnik „na černo“ mnohým živnostníkům, strojírnám i továrnám, které nepodléhaly vojenské správě, dodávkou potřebných strojů. V roce 1944 byla provedena kontrola záznamních listů a bylo zjištěno, že některé stroje byly odeslány bez povolení a záznamních listů, aniž by byly zapsány do obchodní knihy a obchodně vyúčtovány. V důsledku toho byla podniku vyměřena pokuta 20 tisíc korun. Vzápětí však byla vyhlášena amnestie a ta se vztahovala i na uvedenou pokutu.

Podnik také využil možnosti zažádat u zplnomocněnce o nové stroje nezbytné pro výrobu. Žádosti bylo vyhověno a postupně za hotové zaplacení byla dodána řada strojů. Tímto se možnosti výroby značně rozšířily a podnik byl řádně připraven pro mírovou dobu. Výrobní program byl již naplánován a o továrnu se zajímali i klienti ze zahraničí. Podnik byl pozván k vystavení strojů na výstavě v Utrechtu v Holandsku firmou V.S. Ohmstede, Amsetrdam.

Roku 1942 byla provedena přístavba meziskladu a nutných místností o stavební ploše 150 m. Zásoby odlitků a materiálu na třicet frezek uskladnily se na nenápadném místě, aby byly uchráněny pro mírovou výrobu. Mistr Cyril Kovařík odešel a místo něj nastoupili do výroby rychlovtáčacích strojů dva Volmanovi vyučenci Jan Vinkler a Václav Štajner ze Žebráka jako misři. Vinkler byl vedoucím strojevé práce a Štajner montážní práce. Oba dosahovali velmi dobrých výsledků.

V květnu 1945 válka skončila, republika byla zase svobodná a přála podnikání. V roce 1947 se tovární budova rozšířila o montážní halu o stavební ploše 250 m.

Znárodnění a následné bezprávi

Ve druhé znárodnovací etapě v únoru 1948 byl závod firmy Fr. Volman čp.259 včleněn do kombinátu Spojených továren na obráběcí stroje, národní podnik v Praze, včetně přilehlého pozemku, transformátoru a zahrady.

Znárodněný podnik byl vybaven moderními přesnými obráběcími stroji a každý jednotlivý stroj byl poháněn příslušným elektromotorem. Mimo to vlastnil tovární podnik dostatek nástrojů, přesných měřidel a značnou zásobu materiálu a polotovarů.

Dále spolu s podnikem byla znárodněna dle výměru Ministerstva průmyslu ze dne 28. července 1949: pastvina, zahrada, vila čp.240 a zahradní domek čp.241. Uvedené nemovitosti byly začleněny do národního podniku, protože prý sloužily podniku, ač byly od něho 200 m vzdálené a byly zcela soukromého rázu. Uživatel byl pouze Otakar Volman a jeho rodina. Námitky, že vila a domek byly postaveny již v roce 1927, a to z věna Antonie Volmanové, manželky Otakara Volmana, a mimoto na jiném parcelním čísle a na jiná jména než podnik, nebyly rozhodující a podaná žádost na Ministerstvu těžkého průmyslu byla zamítnuta. Počet zaměstnanců před zabráním podniku byl 62.

Brzy po znárodnění následoval zásah cizí dělnické kontroly, která měla za úkol provést prohlídku, najít předpokládané schované nástroje a tovární potřeby v továrníkově vlastním bytě ve vile. Kontrola se domnívala, že tyto věci nebyly uvedeny do inventury, aby mohly být zcizeny. Jelikož byl takový materiál v domě objeven, druhý den byl Otakar Volman zatčen a odvezen bezpečnostní stráží do vězení v Hořovicích. Následujícího dne byl však propuštěn, protože onemocněl, ale hned byl odvezen do nemocnice v Berouně. Po měsíci léčení byl propuštěn do domácího léčení. Soudní proces trval dva roky a skončil plným osvobozením Otakara Volmana. Určité zásoby, které byly nalezeny na volném místě, nikoli tajně uschované, byly správně účetně zavedeny. Toto uskladnění se provádělo již od založení podniku kvůli nedostatku místa, a aby se nepoškodila přesná měřidla. Věci se vydávaly podle potřeby přímo z domu, kde byla účtárna a administrativní kancelář.

Volmanův zeť Jindřich Braun a jeho rodina byli nuceni se v roce 1949 vystěhovat na podkladě výpovědi z bytu. Důvod na zrušení nájemního práva zněl, že místa takto uvolněná budou všechna sloužit učňovskému internátu. Jindy bylo uváděno, že prostory poslouží provozním účelům. K ničemu takovému však nedošlo a veškeré prostory vily byly obsazeny pro byty továrních zaměstnanců. Jindřich Braun musel odejít, přestože byl v té době také továrním zaměstnancem. Místo toho mu byl přidělen byt v Žebráku č.113, ve kterém byly dva tmavé pokoje a malá kuchyňka a který pozbýval veškeré hygienické zařízení.

Otakar Volman se navzdory nátlaku nevystěhoval a dále obýval svůj jeden pokoj.

V listopadu 1956 národní podnik TOS Žebrák s O. Volmanem sepsal nájemní smlouvu na dobu neurčitou. V roce 1958 byl podnik začleněn do národního podniku TOS Čelákovice. V květnu 1960 tento podnik zrušil nájemní poměr s O. Volmanem, z důvodu náhlého rozšiřování výroby a celkové přestavby závodu. Od roku 1960 si tedy podnik žil svým vlastním životem bez jakéhokoli i pasivního vlivu Otakara Volmana.

V období let 1960 - 1980 si podnik stále udržoval dobrou pozici na tuzemském i zahraničním trhu.

V letech 1980 - 1990 získal podnik ocenění na Mezinárodním strojírenském veletrhu v Brně za nástrojařské frézky.

Od 1.7. 1990 je TOS Žebrák samostatný podnik.

MINISTERSTVO PRŮMYSLU

č.j. 125941/49-V-IV-2

V PRAZE dne 28. července 1948

Otakar Volman,

Žebrák čp.240.

F. Volman, se sídlem v Žebráku, stanovení rozsahu znárodnění.

V ý m ě r

Podle § 4 a násl. dekretu presidenta republiky ze dne 24. října 1945 č. 100 Sb., o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků ve znění zákona ze dne 28. dubna 1948 č. 114 Sb., o znárodnění některých dalších průmyslových a jiných podniků a závodů a o úpravě některých poměrů znárodněných a národních podniků, stanovím rozsah znárodnění bývalého podniku firmy: F. Volman, se sídlem v Žebráku který byl dnem 1. ledna 1948 znárodněn zestátněním podle vyhlášky ministra průmyslu ze dne 27. června 1948, č. 1254 B 365 ú. l. I a jehož majetková podstata v rozsahu jeho znárodnění byla podle vyhlášky ministra průmyslu ze dne 29. června 1948, č. 1310 ú. l. I zařazená do Spojených továren na obrábění stroje, národního podniku takto:

Do majetkové podstaty znárodněného podniku patří:

Ve vložce č. 738 pozemkové knihy kat. území Žebrák zapsané v den pro znárodnění rozhodný /1. leden 1948/ firmě znárodněného podniku vlastnický přípsané nemovitosti a to:

1/ pozemková parcela č. kat. 876/1 role.

Spolu s podnikem se dnem 1. ledna 1948 znárodnějí se zestátněním podle ustanovení § 4, odst. 2 a 3 dekretu č. 100/45 Sb. ve znění čl. XI zákona č. 114/48 Sb. ve vložce č. 630 pozemkové knihy kat. území Žebrák, zapsané v den pro znárodnění rozhodný Otakaru Volmanovi a Heleně Volmanové, každému jednou polovinou vlastnický přípsané nemovitosti a to:

2/ pozemková parcela č. kat. 876/3 role,

3/ " " " " 876/4 zahrada,

4/ stavební " " " 329 továrna čp. 259,

/./ 19

5/ stavební parcela č.kat. 330 transformátor.

Z nemovitostí zapsaných ve vložce č.259 pozemkové knihy kat. území Žebrák v den pro znárodnění rozhodný vlastnický přípsaných Otakaru Volmanovi a Heleně Volmanové každému jednou polovinou tyto nemovitosti:

- 6/ pozemková parcela č.kat. 875 pastvina,
- 7/ " " " " " 876/2 zahrada,
- 8/ stavební parcela " " " 239 dům čp.240,
- 9/ " " " " " 231 domek čp.241.

Všechny pod č.1 až 9 uvedené nemovitosti patří do majetkové podstaty znárodněného podniku se všim příslušenstvím a novitým zařízení sloužícím resp.určeným provozu znárodněného podniku v den pro znárodnění rozhodný včetně všech práv, smének, cenných papírů, výkladních knížek, hotovostí a pohledávek, jakož i těch patentů a záso zejména surovin, pomocných a provozních hmot, poletovarů, rozpracova- ných a hotových výrobků, které v den pro znárodnění rozhodný patřily vlastníku neb provozovateli znárodněného podniku.

Vzhledem k ustanovení § 17, odst.1 a 2 dekretu č.100/45 Sb. ve znění čl.II zákona č.114/48 Sb. jsou Spojené továrny na obráběcí stroje, národní podnik oprávněny navrhnouti, aby knihovní soud vložil v jeho prospěch vlastnické práve ke všem výše uvedeným nemovi- tostem.

Výměr se doručuje Spojeným továrnám na obráběcí stroje, národnímu podniku v Praze, Otakaru Volmanovi a Heleně Zinkerové- Volmanové v Žebráku čp.240.

Jeho opis dává se na vědomí Československým závodům přesných strojirenství, národním podniku v Praze.

o d ů v o d ň ů í :

Podnik F.Volman, se sídlem v Žebráku, byl dnem 1.ledna 1948 znárodněn zstatněním podle § 1, odst.1, č.25 zákona č.114/48 Sb., poněvadž šlo o podnik, u něhož počet osob v podniku zaměstnaných neb činných dosáhl v době od 1.ledna 1946 počtu padesáti.

Znárodněním nabyl Československý stát vlastnictví znárodně- ného podniku v rozsahu plynoucím z ustanovení § 4, dekretu č.100/45 Sb. ve znění čl.II zákona č.114/48 Sb.

Majetková podstata znárodněného podniku byla zařazena do výše jmenovaného národního podniku podle ustanovení § 12 cit. dekrete.

Podle výsledku provedeného šetření, zejména z předložených úředních dokladů /výpis z pozemkových knih, geometrický plán/ a šetření na místě samém dne 24. června 1949 zjistilo ministerstvo průmyslu v souhlasu a vyjádřením býv. majitele, že nemovitosti zapsané ve vložkách č. 738 a 630 pozemkové knihy kat. území Žebrák /uvedené shora pod č. 1 až 5/ sloužily resp. byly určeny k 1. lednu 1948 provozu znárodněného podniku jako hlavní provozovny, skladiště, manipulační prostor a pozemková reserva pro budoucí rozšíření závodu.

Pod č. 6 až 8 shora uvedené nemovitosti, zapsané ve vložce č. 259 pozemkové knihy kat. území Žebrák a to stavební parcela č. kat. 280 dům čp. 241 sloužila ke dni 1. ledna 1948 jako kanceláře, byt externího poradce znárodněného podniku p. Košaře, účetního p. Kočárka, šoféra p. J. Brauna a pí Zinkerové-Volmanové, vesměs zaměstnanců znárodněného podniku podle níže uvedeného sestavení, jehož správnost byla býv. majitelem potvrzena :

I. Provozu podniku sloužily :

1. obchodní kancelář v přízemí	30,78 m ²
2. kancelář vedoucího fy Fr. Volman p. O. Volmana v přízemí	32,45 "
3. ložnice téhož	20.-- "
4. byt p. Košaře externího poradce fy Fr. Volman /nyní zde bydlí záv. řed. Ing. Veženílek v přízemí/	20.-- "
5. byt účetního fy p. Kočárka	12,90 "
6. ložnice pí Zinkerové /vedena ve výplatnách listinách/ v prvním patře	29.-- "
7. pokoj šoféra fy J. Brauna v podkrovní	18.-- "
	-----
	celkem 160,15 m ² .

II. Provozu podniku nesloužily:

1. jídelna v přízemí	29,50 m ²
2. " v patře	41,36 "
3. host.pokoj	21,60 "
4. byt pí Sleupové v patře	33,82 "
5. pokoj v podkrovní	15.-- "
	-----
	celkem 140,78 m ² .

Na pozemkové parcele č. kat. 876/2 zahrada, která tvoří příslušenství uvedeného obytného domu, je umístěna vodárna, sásební obytnou budovu i tovární objekty vedou a vedovodní potrubí a telefonické vedení. Pozemková parcela č. kat. 875 tvoří příjezd do garáží, postavených na stavební parcele č. kat. 281 domek čp. 241 /uvedená pod č. 9 shora/, které sloužily pro provoz znárodněného podniku ke garážování osobního a nákladního vozu, které dostaly povolení k jízdě pro provoz znárodněného podniku. Sloužily tedy i nemovitosti sub 6 až 9 provozu znárodněného podniku způsobem právě uvedeným.

Námítky býv. vlastníků, že obytný dům čp. 240 a čp. 241 byly postaveny v roce 1927 z věna manželky p. Ot. Velmana, tedy před vybudováním továrny /v r. 1938 / nejsou rozhodné, neboť rozhodující je, že sloužily provozu znárodněného podniku. Námítka, že externí poradce p. Košťál nebyl placen znárodněným podnikem a že tudíž nebyl činný pro znárodněný podnik, byla vyvrácena zjištěním, že čimž jmenovanému vyplácené probíhaly účtovními záznaky znárodněného podniku.

Jsou proto splněny zákonné předpoklady pro znárodnění všech nemovitostí výše uvedených pod 3.1 až 9. Tvoří proto všechny tyto nemovitosti majetkovou podstatu znárodněného podniku, která byla podle § 12 cit. dekretu začleněna do výše uvedeného národního podniku.

Toto rozhodnutí je konečné a opírá se o zákonná ustanovení v něm citovaná.

Za ministra :

Šlechta

O Otakaru Volmanovi

Životopis Otakara Volmana

Otakar Volman se narodil dne 6. srpna 1878 v Žebráku rodičům Františku Volmanovi a Antonii Volmanové, rozené Bojerové ze Zbiroha. (Po její smrti se František znovu oženil. Otakarovou druhou matkou se stala Anna Volmanová.)

Absolvoval obecnou školu v Žebráku (5 let), měšťanskou školu v Hořovicích (3 roky), průmyslovou školu v Praze (1 rok) a obchodní školu Skřivanovu v Praze (1 rok).

Aby se dobře naučil německy, byl na praxi ve strojírně Josef Spahr v Plané u Tachova, poté u firmy A. Holitzer v Chomutově.

Strojním zámečnickem a soustružníkem se doučil u otce Františka Volmana v Žebráku a získal zde výuční list.

Dále byl zaměstnán v roce 1896 - 7 jako soustružník kovu u světoznámé firmy J.E. Reinecker, továrna přesných nástrojů a obráběcích strojů v Chemnici, a poté u firmy Ferdinand Kunad, továrna na obráběcí stroje v Lipsku.

14. listopadu 1903 se oženil s Antonii Vorlovou, dcerou Antonína Vorla, okresního šikovatele, a neteří historika města Žebráku a poslance na říšském sněmu ve Vídni Ludvíka Vorla, s přínosem věna. Otakar Volman se pak stal zástupcem svého otce.

Když František Volman 5. října 1908 zemřel, dědicové - synové Otakar a František a jejich matka Antonie - vedli podnik dále. Od roku 1918 vedl Otakar Volman podnik sám.

S ženou Antonii měli tři děti. Syna Otakara narozeného v roce 1904, který však roku 1923 zemřel. A dvě dcery Helenu a mladší Jiřinu, které se obě staly úspěšnými baletkami.

Na velkém pozemku v Tovární ulici nedaleko podniku TOS, nechal postavit vilu pro svou početnou rodinu. Plány k vile byly hotovy již v roce 1926. Na přelomu třicátých let byla již stavba hotová. (výše zmiňována jako vila čp. 240). U vily byla rozměrná zahrada, kde byl zaměstnán i zahradník, který měl na zahradě k dispozici vlastní domek se skleníkem. (Po znárodnění, zde byla ostavena nová výrobní hala.)

Jako jedna z mála si mohla jeho celá rodina dovolit poměrně časté cesty do zahraničí a k moři. Jeho děti studovaly v dobrých školách a učily se několika jazyky.

Otakar Volman 9.9. 1898

Antonie Volmanová, roz. Vorlová, manželka Otakara Volmana

Tak šel čas

rok 1899

Otakar Volman se ženou Antonií

Děti Otakara Volmana a jeho ženy Antonie
Jiřina, Helena a Otakar

rok 1936

V lázních Luhačovice rok 1947

Čtenářská beseda v Žebráce z roku 1900.

Otakar Volman byl i ve veřejném životě velmi činný:

1. V **Okresní nemocenské pojišťovně** byl členem předsednictva v Hořovicích.
2. V letech 1927 - 1930 byl **starostou města Žebráku**. Za krátkou dobu jeho starostování bylo provedeno mnoho změn k lepšímu, například byl zaveden vodovod do radnice, vydlážděn chodník od městského úřadu k silniční odbočce do Hořovic a položen základní kámen pomníku mistra Jana Husa a obětem světové války.

Při svém prvním zahájení schůze městského zastupitelstva po nástupu do funkce starosty přednesl krátký proslov: „*Přátelé, děkuji vám za důvěru kterou jste mi svou volbou prokázali a ujímám se řízení první schůze městského zastupitelstva. Běra na sebe dle vůle Vaší starostenství, navzájem Vám příslibuji, že se vynasnažím seč síly mé stačí pracovati k povznesení zájmu a v prospěch obce naší, prose byste mne u vykonávání povinnosti této svornou vůlí Vás všech podporovali. Chci se řídit podle pravidel osvědčených, správně a rázně. Nechci křivditi nikomu, ale jinak také dovedu na základě zákona slušnosti obhájit naše dědictví. Mým přáním jest abychom si počínali v našem jednání prakticky a neoddávali se ideálům velmi často lichým, ale ideálu, který nás všechny spojuje a povznáší ku cti obce naší.*“

Ve svých vzpomínkách na období starostování Otakar Volman píše: „*V témže roce (1930) jevila se již nutná potřeba a touha o rozšíření školní budovy. Proto jednalo se o zakoupení sešlé budovy vedle stávající školy a majitelem panem Ferdinandem Havlíkem. Jednání o této koupi se stalo bezpředmětné, protože pan Havlík zdráhal se sešlý dům, prodati. Ani okresní výbor v Hořovicích, na který jsme se o pomoc obrátili, nebyl v stavu svým zákrokem koupi zprostředkovati. Tudíž přes dvacet let trčí tato zchátralá budova na tak čelném místě...*“

V roce 1955 byla tato budova zbourána a místo upraveno jako dvůr pro školní mládež. Nyní již na místě tehdy zchátralé budovy, která Otakarovi Volmanovi tolik vadila, a pozdějšího dvora pro mládež stojí nákupní středisko K+K.

Dále píše: „*Nutno se také pozastaviti nad zříceninou budov v Sokolské ulici, dávající šeredný zjev na tak frekventovaném místě. Stále se jeví nedostatek bytů, takže výstavbou nových domů předešlo by se tisni bytové a ulice by se stala ozdobou města. Návrh budoucího plánu na výstavbu města zrušit tato místa včetně ostatních stávajících budov pro volné prostranství nemůže přijíti v úvahu pro veliké finanční náklady.*“ Otakar Volman měl tedy za vykonávání funkce starosty města problémy aktuální i pro dnešní dobu.

3. Od roku 1922 byl **předsedou družstva pro rozvod elektrické energie v Žebráku** a první dodavatel elektrického proudu po instalaci městské sítě do doby, než převzal vedení Západočeský elektrárenský svaz v Plzni. Rozvod elektrické energie probíhal za řízení pana Václava Bejbla, mistra firmy Fr. Volman. Primární síť ve městě nebyla rozvedena, tudíž nemohl být elektrický proud dodáván. Vzhledem k tomu se firma Fr. Volman rozhodla pomoci elektrickým proudem z továrny mlýnské budovy, kde byla k dispozici turbína s dynamem a akumulátory. Po postavení proměrní sítě a transformátoru se proud odebíral již od elektrárenského svazu.
4. Byl také **starostou sboru dobrovolných hasičů**. O této činnosti píše: „*V roce 1912 poklesl značně počet členů, následkem toho byla činnost ve svém poslání ohrožena. Dne 15. září 1912 konala se členská schůze, do které byli pozváni a se dostavili: starosta župy Podbrdské, přítel F. Václav a V. Tupý z Terešova, jenž promluvil o významu a důležitosti sborů dobrovolných hasičů. V této schůzi byl vypracován postup k získání širšího zájmu spolupráce ve sboru. Po krátké době jevil se již živý zájem a z širší veřejnosti získalo se*

nové členstvo, takže se mohlo zase pokračovati v ušlechtilé národní tradici. Bylo proto radostným zjevem pro národní uvědomění, že záhy mohl se již konati v Žebráku sjezd hasičstva župy Podbrdské dne 2.7.1922.“

5. Ve Spolku pro okrášení města Žebráka a jeho okolí byl předsedou.
6. Ve spolku Divadelních ochotníků v Žebráku účinkoval v mnoha divadelních hrách a některé i režíroval, dále byl jednatelem spolku a jeho dlouholetým předsedou (17 let). Celková činnost pro spolek dohromady činila 54 let. Za to také získal čestné uznání, čestný diplom a odznak od Ústředí v Praze. Tyto předměty za zásluhy předal k uložení do městského muzea.

Ve své osobní úvaze O významu Spolku divadelních ochotníků Otakar Volman píše:

„ ... Mohu prohlásiti, že divadlo jest školou, která předvádí divákům názorně život. Jest školou, v níž se dostává poučení způsobem příjemným, neboť jest spojeno se zábavou. O každé povaze, která se měla v ději předváděti, museli jsme uvažovati, přemýšleti, dobře do úlohy vniknouti a za tím účelem byla vždy první zkouška čtená.

Na zkoušky divadelní jsme se těšili, žili jako velká rodina a z úspěchů měli radost. Důkaz dobré prosperity dokázala nám návštěva a přízeň obecnstva.

Jest skutečností, že znázorněné povahy dobré ukazují nám cestu správnou do života, kdežto povahy zlé v nás vzbuzují odpor a jsou jistě odstrašujícím příkladem. Dosáhli jsme přesvědčení, že divadlo utužuje také společenské styky navzájem, neboť nikde se nesejdou a nejdou spolu svorně všechny vrstvy národa tak, jako v divadle. Proto jest cíl ochotnického divadla ušlechtilý. ...“

I když byl Otakar Volman platným členem divadelního spolku v Žebráku, byl v roce 1962 těžce postižen velkou nespravedlností. Toho roku se totiž konaly oslavy 150 let divadla v Žebráku. Jelikož tato léta byla u moci komunistická strana, úspěšný továrník byl nepohodlný. Ve sborníku vydaném u příležitosti oslav byli on i jeho dcera, baletní mistryně, Helena Braunová záměrně vynecháni. V muzeu se konala výstava, a diplom i čestné uznání nebyly vystaveny. Taková tedy byla prokázána vděčnost.

Legitimace číslo 1445,

opravňující pana [paní, slečnu] Otakara Volmana,
člena [členku] Spolku divadelních ochotníků v Žebráce,
aby nosil stříbrný odznak ÚMDOČ, který byl majiteli legitimace udělen
dne 15. II. 1950 za 54 letou ochotnickou činnost

V Praze dne 17. února 1950.

[Signature]
starosta

[Signature]
gen. tajemník

Spolek divadelních ochotníků v Žebráku rok 1910

Sedící: A. Kynclová, Zd. Lachoutová, V. Křemenová, A. Škarvanová, O. Volman, M. Krausová, H. Krausová, M. Vorlová, H. Brejchová

2. řada: J. Pokorný, F. Jelínek, E. Klír, V. Křemenová, B. Kublová, J. Lívanský, S. Hloušková, K. Anýžová, V. Bejbp, V. Müller

3. řada: H. Müller, J. Lásenický, J. Kubla, K. Pacovský, J. Pistorius, K. Lukavský, J. Müller, Ferd. Křídava, E. Jedlička

4. řada: A. Horan, J. Laucký, J. Škarvan, V. Kyncel

Spolek divadelních ochotníků
(v pozadí jsou kulisy)

Spolek divadelních ochotníků v Žebráku
kostýmy pro představení Pražský žid
(Otakar Volman sedí uprostřed)

Spolek divadelních ochotníků
(v pozadí jsou kulisy)

7. V Tělocvičné jednotě Sokol v Žebráku působil již jako dorostenec a postupně zastával všechny funkce. Zejména byl dlouholetým starostou.

V roce 1926 založil v Sokole biograf. I když se setkal s opozicí, která se obávala finančního zatížení Jednoty. Proto převzal záruku za eventuální ztráty, kdyby biograf neprosperoval. Věnoval sem i menší aparaturu.

V poslední době roku 1948 byl pověřen funkcí vzdělávatele.

7. října 1948 však Otakar Volman obdržel dopis od Tělocvičné jednoty Žebrák, kde se píše: „*Bratře, na návrh vyšetřovací sokolské subkomise v Žebráce usnesla se okresní sokolská komise při OAV NF v Hořovicích, abychom Tě vyloučili ze sokolských řad.*

Důvody: " nemůže býti záruka kladného postoje k lidově - demokratické republice; konals hostiny pro přední funkcionáře fašistické strany".

Předseda vyšetřovací sokolské subkomise v Žebráce Oldřich Závora sdělil na mimořádné výborové schůzi ze dne 6.října t.r., že může dosvědčující důkazy předložit na požádání, což může býti i svědecky dosvědčeno.

Odvolání: do 8 dnů u okresní sokolské komise při OAV NF (Okresní akční výbor národní fronty) v Hořovicích. Děkuje ti za všechnu práci , kterou jsi vykonal pro SOKOL a zdravíme tě sokolským Nazdar! "

Otakar Volman obratem odpověděl: „ *Odvolávám se na vyloučení mého členství ze Sokola a podávám následující důvody.*

1. Před světovou válkou, nepracoval jsem nikdy politicky, ani veřejných projevů se nezúčastnil, nýbrž věnoval se práci vyžadující pile k vybudování závodu.

2. Generála Gajdu jsem neznal. V roce 1929 téměř před 20 léty, kdy projížděl skrz Žebrák byl navštívit s jeho manželkou ruského původu moji švagrovou rodem z hranic ruskopolských, jejichž seznámení bylo v pražském divadle. Přikládám doklad mého proslovu k brancům v době návštěvy generála Gajdy, který svědčí o mém národním smýšlení.

Rovněž přikládám k nahlédnutí poděkovací přípis pana Václava Pacovského, nynějšího předsedy místního národního výboru v Žebráku, kterým doznává můj čestný úřad starosty na podkladě jednomyslné volby politických stran včetně komunistické.

3. Za protektorátu chránil jsem naše spoluzaměstnance před povoláním na práci do říše a v krajním případě nebezpečí použil své známosti v Berounské nemocnici doručeným dopisem na p. Dr. Vl. Rybáčka se žádostí, aby je uznal neschopnými ku požadovaným pracím. Na důkaz toho byli zaměstnanci B. Patera a Jiří Spurný ušetřeni nařízené výzvy. Válečnou práci jsem sabotoval. Předkládám 3 dopisy a 2 telegramy k nahlédnutí.

4. Za revoluce a únorových událostí byl jsem ponechán v závodě, nebylo námitek osobních ani majetkových.

5. Mel jsem volební právo.

6. V Sokole jsem činným počínaje dorostencem a zastával jsem postupně všechny funkce v jednotě. V poslední době vykonával jsem funkci vzdělávatele a podkladě pokymů Č.O.S., jimiž se šíří znalosti sokolství, mravní a duševní, výchova členstva, dorostu a žactva, které dává dnešek. "

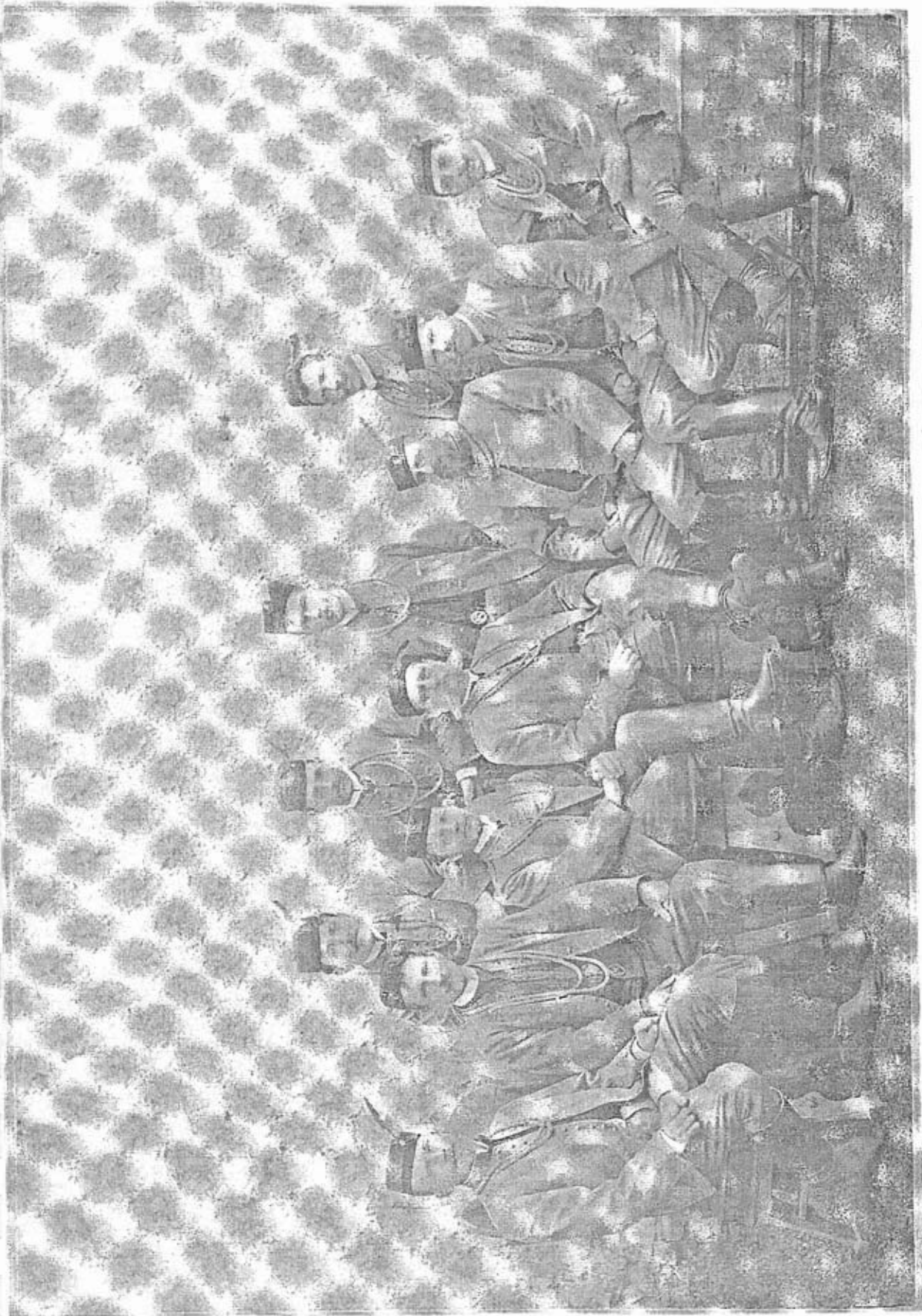
Spolu s tímto dopisem zaslal komisi 5 příloh.

12. listopadu mu bylo odpovězeno:

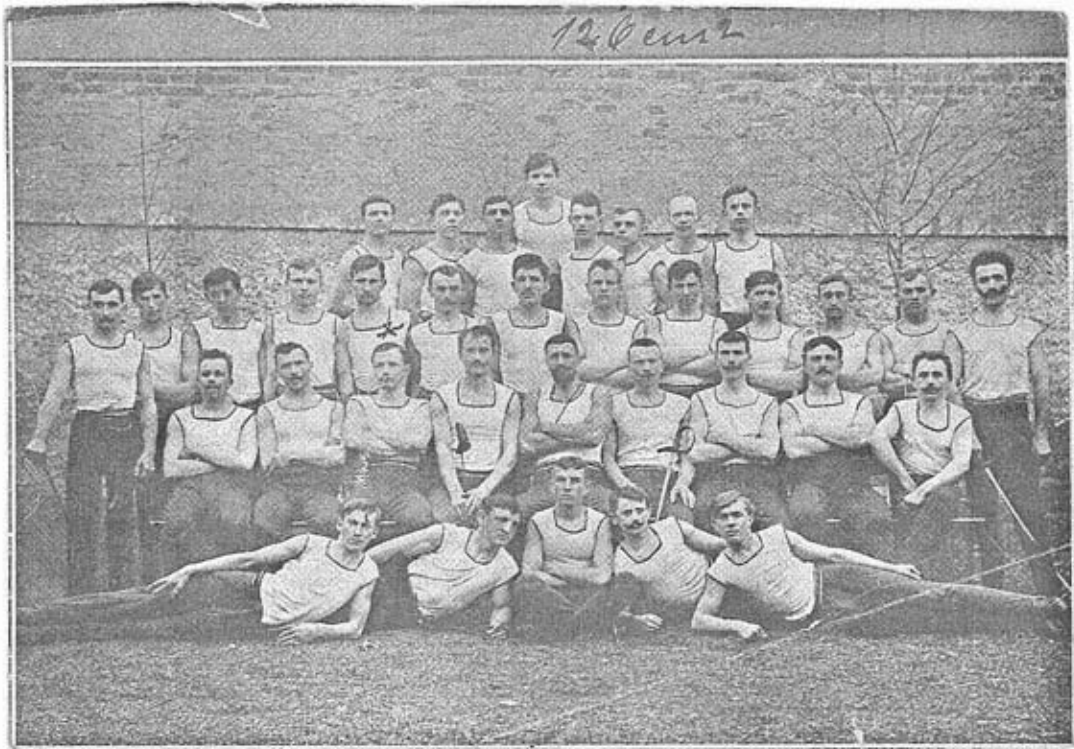
„Okresní sokolská komise v Hořovicích ověřila si důvody, pro které jste byl vyloučen z tělocvičné jednoty Sokol v Žebráce a usnesla se jednomyslně dne 8.11.1948 Vaše odvolání zamítnouti.

Toto rozhodnutí, že se vaše odvolání zamítá, jest konečné a další odvolání nepřípustné. "

Tak se tedy „Bratři“ pomstili svému věrnému a dlouholetému členovi.

Sokolové rok 1902
1. řada: F. Zima, K. Lukavský, O. Volman, Dr. Zbilský, K. Nový, J. Lívanský, J. Čaj
2. řada: F. Volman, F. Čihák, F. Hříbal, K. Procházka

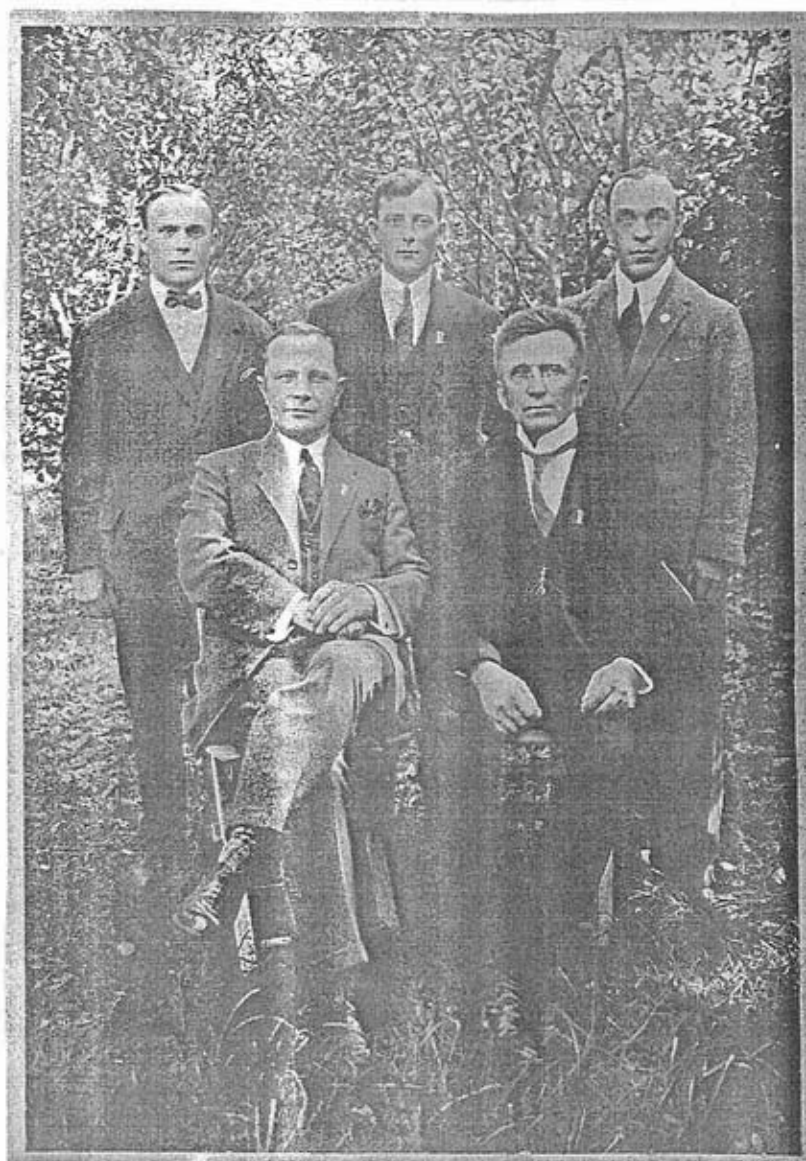
Sokolové rok 1909

Sokolové rok 1909
Žebráce
Otakar Volman, Matěj Králík, Jan Čaj,
Karel Nový

Vestibul a sborovna Tělocvičné jednoty Sokol

Výbor biografického odboru Tělocvičné jednoty Sokol v Žebráku
Biograf byl založen roku 1926

Zakládající bratři: Oldřich Müller, Vilém Preisler, Ant. Holeček
Otakar Volman, Jindřich Keller

Vysvědčení zachovalosti.

P o s t a n ý úřad obecní dosvědčuje tímto

na základě pravdy, že Otokar Volman, továrník

narozen dne 6. srpna 1876. v Žebráku,

okres Hořovice, do Žebráku příslušný a

v Ž e b r á k u bydlicí

jest úplně zachovalý, a není zde ničeho známo, co by dobré pověsti jeho

mohlo býti na újmu.

Vysvědčení toto vydává se za doklad

ku žádosti za povolení biografické licence.

Obecní úřad v Ž e b r á k u,

dne 9. listopadu 1925.

Starosta:

J. Záhorský

8. Byl starostou Spolku pro uctění mistra Jana Husa v Žebráku. V roce 1930 byl položen základní kámen pomníku s proslovem starosty.

V roce 1932 byl pomník - dílo akademického sochaře Vojtěcha Suchardy - odhalen včetně pamětní desky se jmény padlých na poli první světové války. V plechové krabici pod pomníkem v zemi je zakopán popis o založení spolku a jeho činnosti.

Otakar Volma opět přednesl projev: „*Milé sestry, bratři a vážení přátelé,*

Vítám Vás dnes poprvé u pomníku mistra Jana Husa, kteréžto dílo jest s úspěchem dokonáno.

A tak jako při budování tohoto pomníku museli jsme pracovati společně, tak i v životě musíme jíti v jednom šiku do práce sokolské, do práce ve všech oborech našeho národního života, aby naše budoucnost se nám jevila jasnější a radostnější.

A proto jest naším úkolem jíti dále za Tyršem neochvějně ku předu a ani krůček zpět.

Tam svět se hne, kam síla se napře! “

Otakar Volman se nezapřel jako věrný člen Sokola ani ve Spolku pro uctění památky mistra Jana Husa.

Pomník mistra Jana Husa v Žebráku na náměstí

9. Stálý přísežný soudní znalec a od Fondu národní obnovy a Osidlovacího úřadu v Praze získal pochvalné uznání.

	ÚSTŘEDNÍ SVAZ SOUDNÍCH ZNALCŮ _____
	Pan <i>Otakar Volman</i> <i>továrník</i> <i>Žebrák u Hořovic</i>
	řádný člen Svazu jest znalcem oboru: <i>strojímetří a sléváctví,</i> <i>výřezání, náhrad. při vy-</i> <i>plácnutí</i>
	soudu <i>okres. v Hořovicích</i> <i>a krajského soudu</i> <i>v Praze.</i>

Členské číslo:	ÚSTŘEDNÍ SVAZ SOUDNÍCH ZNALCŮ V PRAZE
832	—
Pan <i>O t a k a r V o l m a n</i> , <i>továrník.</i> <i>Žebrák u Hořovic.</i>	
jest v roce <i>1945</i> řádným členem Svazu.	
Oprávnění: Podle § 6 stanov	
a	
V Praze, dne <i>3. 11. 1945.</i>	
..... předseda.	<i>[Signature]</i> ..... pokladník.

Otakar Volman - Osobní úvaha Žaluji

Otakar Volman byl člověkem, který pro své město a své nejbližší udělal spoustu dobrých skutků a práce. O to hůře však dopadl, když se k moci dostala komunistická strana, a úspěšnému továrníkovi se závistivci konečně mohli pomstít. I on podlehl iluzi, že se blíží lepší časy, a tak se snažil být státu prospěšný, ale těžce se zmylil. Ve své osobní úvaze ze dne 24. listopadu 1955, kterou nazval Žaluji, píše:

„ ... Mohu se svojí dělnickou rodinou vším právem a hrdostí dívat se na vykonanou spolupráci. Podnik dosáhl světového jména a moji četní vyučenci zaujímají přední zodpovědná místa v závodech. Za okupace se válečná práce sabotovala. Zaměstnanci před povoláním na práce do říše byli chráněni. O pravdivosti tohoto prohlášení svědčí potvrzení závodní rady a závodní odborové skupiny, kterým se dává nejlepší vysvědčení, že v době okupace vycházelo se dělnictvu vždycky vstříc, nikdy se nekladly žádné překážky, naopak, vždy byl k dělnictvu zachován přátelský poměr, a to i v době únorové. Tímto dělnictvo poznalo, že O. Volman má smysl pro socializaci a pro dnešní zdárný vývoj naší republiky. Také dvouletý plán splněný na 111 % svědčí o snaze našeho úsilí přispěti k položení základů pro lepší budoucnost.

Trpce však musím snášeti postoj, jak se nazírá na člověka, jenž poctivě po celý život se věnoval jen práci. ... Podnikatel, který přivedl podnik na stupeň dobré výkonnosti, stal se předmětem pozornosti, nikoliv za dobrý chod podniku, nýbrž nedůvěry. Tato nedůvěra se na mně projevila zásahem cizí dělnické kontroly, která měla za úkol provést prohlídku a zjistiti uschované zásoby, které nebyly do inventury pojaty. Druhý den byl jsem zatčen a stráží bezpečnosti do vězení v Hořovicích odveden. Následující den byl jsem zase propuštěn. Soudní líčení, které trvalo dva roky, bylo skončeno plným osvobozením mé osoby, protože určité zásoby, které byly nalezeny na volném místě, nikoliv tajně uschované, správně se účtářensky vedly...

... Vzhledem k tomu, že jsem se ocitnul bez finančních prostředků, byl jsem nucen požádati Ústřední národní pojišťovnu, Odbor IV. oddělení dávkové v Praze o poskytnutí sociální podpory. Po vyplnění dotazníku ověřeného o správnosti údajů, byla mi přiznána sociální měsíční podpora v částce Kčs 1500 - dne 5.7. 1950.

... Za znárodněný podnik, dům a příslušenství nezaplatila se žádná náhrada. ... Obytný znárodněný dům, jakož i zahradnický domek, byly ihned nájemníky z továrny obsazeny. Moje dcera se svým mužem, též zaměstnancem z továrny, a dvouletým dítětem bydleli v tomto domě dále. Rovněž i já zůstal jsem bydleti dále, používaje jeden pokoj.

Od roku 1948 do 30. září 1952 nastala však doba neklidu. Byli jsme stále znepokojováni bytovou výpovědí, na základě které se nám přidělovaly bytové různé výměry, jejichž použití nebylo možné. Důvod zrušení nájemního práva uplatňoval se z veřejného zájmu, zařízením učňovské školy, internátu, pak zase že budova bude sloužiti určitému provoznímu účelu. Když pak bylo pohroženo vystěhováním za přítomnosti strážie bezpečnosti, byla rodina Braunova domucena byt uvolniti a vystěhovati se do domu č. 113 v Žebráku, kde měla k dispozici dvě místnosti a kuchyňku z chodby upravenou. Touto změnou byla naše rodina roztržena, protože pro mne volný pokoj již nebyl, a proto zůstal jsem bydleti dále ve svém pokoji znárodněného domu.

Od 1. října 1952 zůstaly místnosti po vystěhování rodiny Braunových prázdné a musejí se ústředním topením vytápěti, aby tělesa radiátorů následkem mrazů nepopraskala. Ostatní nájemníci bydlí dále, protože na ně se výpověď nevztahovala a adaptace pro internát a jiné účely se nepodnikla. Následkem tohoto bezohledného vystěhování utrpěl J. Braun, jenž jest

řemeslně zaměstnán jako ostatní nájemníci, značnou finanční ztrátu. Naproti tomu národní podnik ztrácí měsíční příjem 482 Kč.

Dále zahradě znárodněného domu nevěnuje se potřebná péče, stromy se neošetřují před mrazem a zajíci nechrání. Vyhybnulé se novými, plodnými stromky nevysazují...

... K dovršení všech příkoří přichází ještě další nepříjemné překvapení, a to odepřením potravinových listků od února 1953 počínaje. Nečekal jsem nikdy na milodary, protože postaral jsem se o sebe na své stáří a moji rodinu poctivou prací, abych nebyl nikomu na obtíž. Pracoval jsem nikoliv pro domnělý zisk, nýbrž pro svoji vnitřní radost z tvůrčí práce. Veškerý majetek byl mi zabrán, žít mám dále a nikdo se nezeptá z čeho. To jest odměna za to, co jsem svým dílem vykonal..."

Na základě písemného odvolání mu nakonec byly potravinové od měsíce dubna opět přiděleny.

Osm let do roku 1956, Otakar Volman využíval místnost ve vile čp. 240 bezplatně, ve skutečnosti na černo. Z vůle bývalého místodržitele TOS Čelákovice pana Šopa mu byl vyměřen nájem z používání místnosti 14 Kč měsíčně + topení a elektřina. Otakar Volman s tím však nesouhlasil. Nezdálo se mu patřičné platit nájem za dům, který by měl být jeho. Často tedy psal TOSu Čelákovice, který se mu pořád snažil znepříjemňovat život, jak vyplývá z jejich korespondence.

27. října 1960 Otakar Volman žádá Místní národní výbor o přidělení bytu. Pokoj ve vile č.p. 240 musel vyklidit kvůli rozšíření výroby a celkové přestavbě závodu. Nakonec zůstal až do své smrti bydlet se svou dcerou Helenou a její rodinou. Jeho druhá dcera Jiřina emigrovala.

Otakar Volman zemřel 30.8. 1964 v šestaosmdesáti letech a jako dlouholetý člen Spolku přátel žehu v Praze byl zpopelněn. Urna s jeho popelem je uložena v rodinné hrobce na žebračském hřbitově, kterou nechal v roce 1943 zbudovat na místě dvou hrobů stávajících pro posmrtný odpočinek všech členů rodiny.

Život Otakara Volmana byl rozdělen na dvě velmi rozdílné části. První byla ta krásná, kdy se mu dařilo ve všech veřejných aktivitách i práci, až se zdá, že by to normální smrtelník nemohl stihnout.

V druhé části života počínaje rokem 1948 musel snášet příkoří a nespravedlnosti a dívat se, jak jeho těžce vytvořený podnik řídí jiní. Přesto si díky své silné osobnosti u mnoha lidí zachoval vážnost a leckdo k němu vzhlížel s úctou až do jeho smrti.

Závěr

Na předcházejících stránkách jsem se snažila zachytit osud jednoho člověka a jedné továrny, který v Čechách jistě není ojedinělý.

Postupně jsem se o Otakaru Volmanovi dozvěděla více, než má práce obsahuje, zejména o jeho zájmu o historii rodů v Žebráku a s tím spojené historicko badatelské činnosti, která by možná vydala na samostatnou práci. Podle mého názoru chtěl Otakar Volman vydat o Žebráku knihu, ale už se k tomu nedostal.

Při mém bádání se mi podařilo seznámit se s činností institucí, jako je muzeum a archiv, a s lidmi, kteří v nich pracují. Také jsem poznala, jak je důležitá kronika města či obce a jak je důležité, jakým způsobem je psána.

Má práce je pro mě i mou rodinu přínosem, jelikož nyní máme zdokumentovanou alespoň část své minulosti, která doufám bude zájmat i příští generace našeho rodu.

Použité prameny:

1. Korespondence Otakara Volmana s různými institucemi (domácí archiv)
2. Zápisky a záznamy Otakara Volmana (domácí archiv)
3. Kronika TOS Fr. Volman sestavená Otakarem Volmanem (domácí archiv)
4. Brožura vydaná firmou INTOS u příležitosti 120 let od založení továrny (zapůjčená podnikem)
5. Fotodokumentace pochází z domácího archivu a muzea v Žebráku

Příloha

VYSVĚČENÍ ZA VÝHĚDOU.

Spolek živnostenský v Žebráce.

a vyznamena vývoj, když to vypracování, ve **Otto Volman**
roku 1878, natočený, do **Žebráka**, obzvláště **Hermana Chytila**
předsedající od mistra pana **Frant. Volmana** v **Žebráce**, dne 1. měsíce
srpna, roku 1892. K vypracování se přihlásili státníkem v zastoupení
státního úřadu, který se v Žebráce nachází, předsedající byl, a jednání
se pro celý tento ustanovený úřední čas uzavřelo, návrh a předsedá
členů, spolek pak se v **Žebráce** ustanovily, v **Žebráce**, v **Žebráce**,
dostalo se mu dne 1. měsíce, srpna, roku 1894, za vypracování
a byl se jímí připraven.

Upravil: **Otto Volman**, v
vítězného penzionistického úřadu, přejmou si, aby se mu kladl
přes sčítání, máby občanské nejmenšobal.

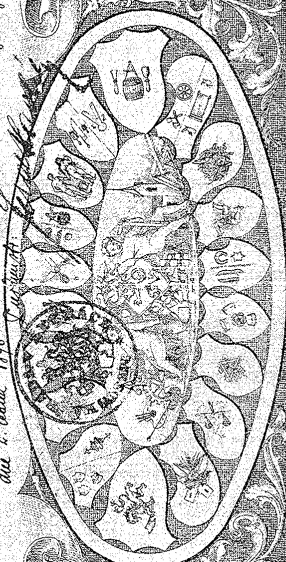
Dáno v Žebráce
dne 1. srpna 1895.

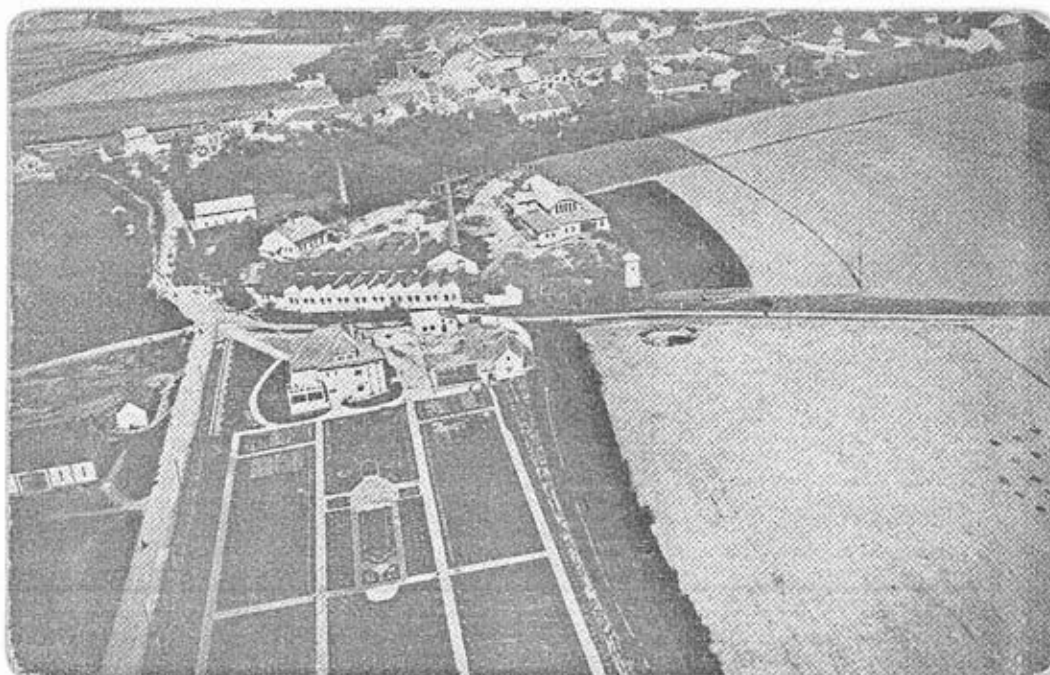
Frant. Chytil
člen úřadu

Frant. Volman
předseda

Natočený státním úřadem v Žebráce
dne 2. srpna 1895.

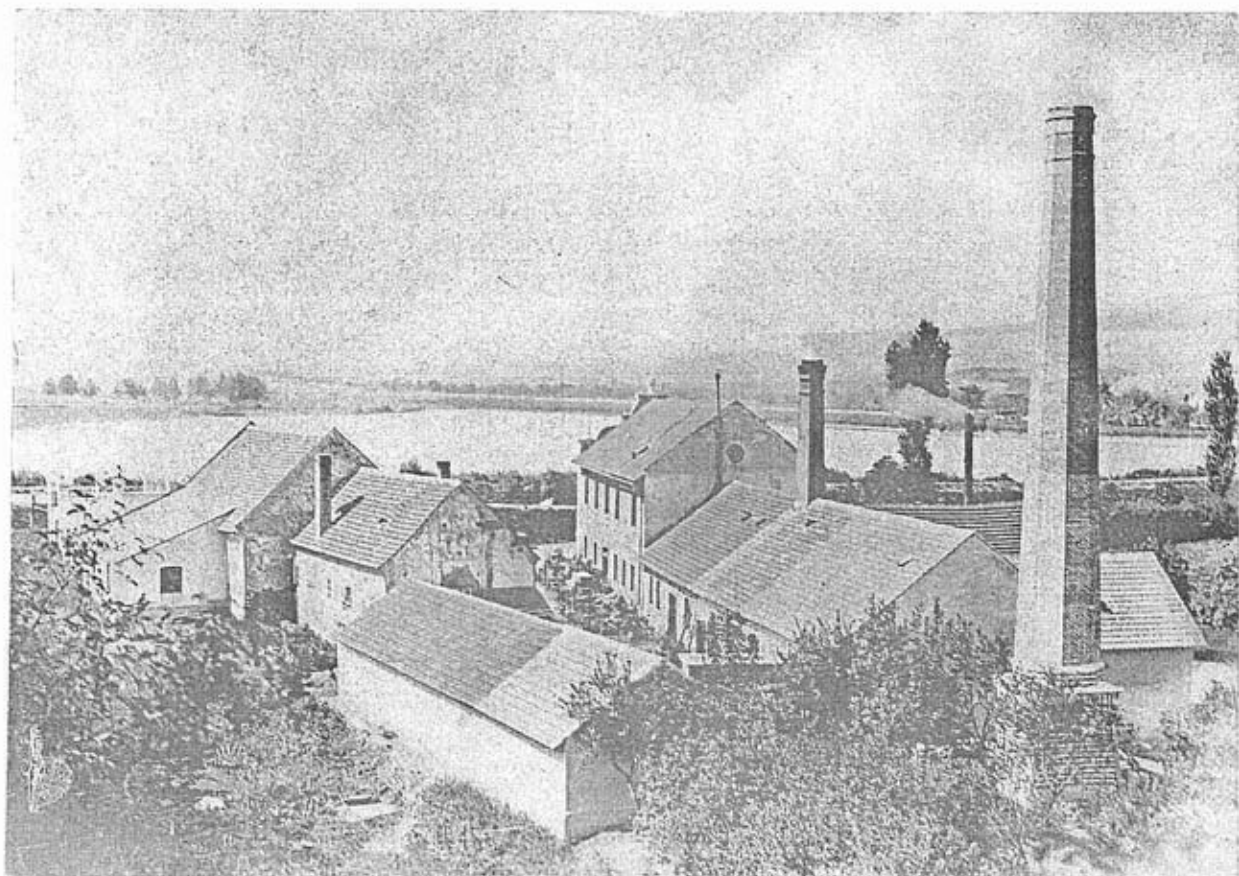
Dobový letecký snímek továrny Fr. Volman

Dobový letecký snímek města

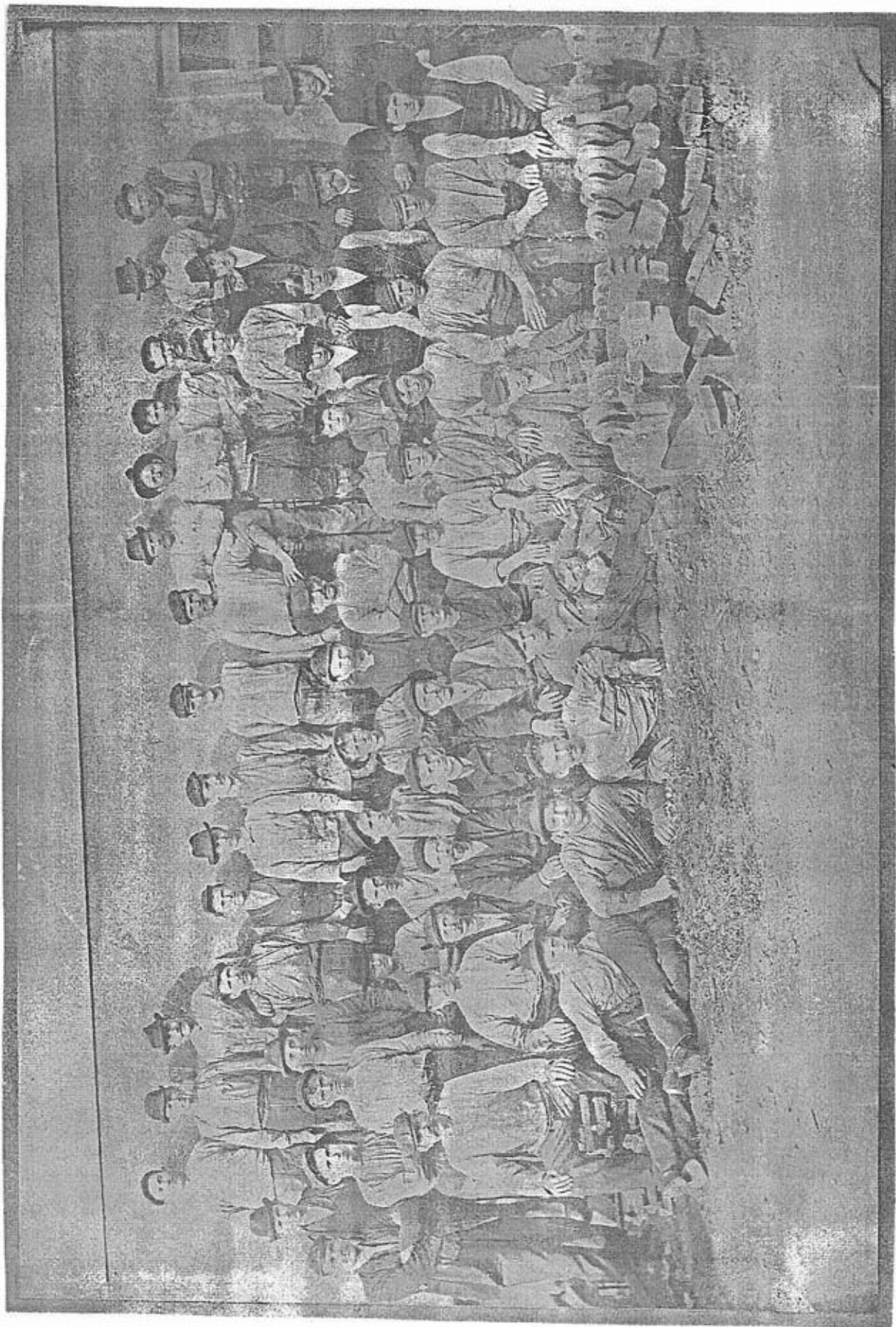

Dělníci před dílnou čp. 35

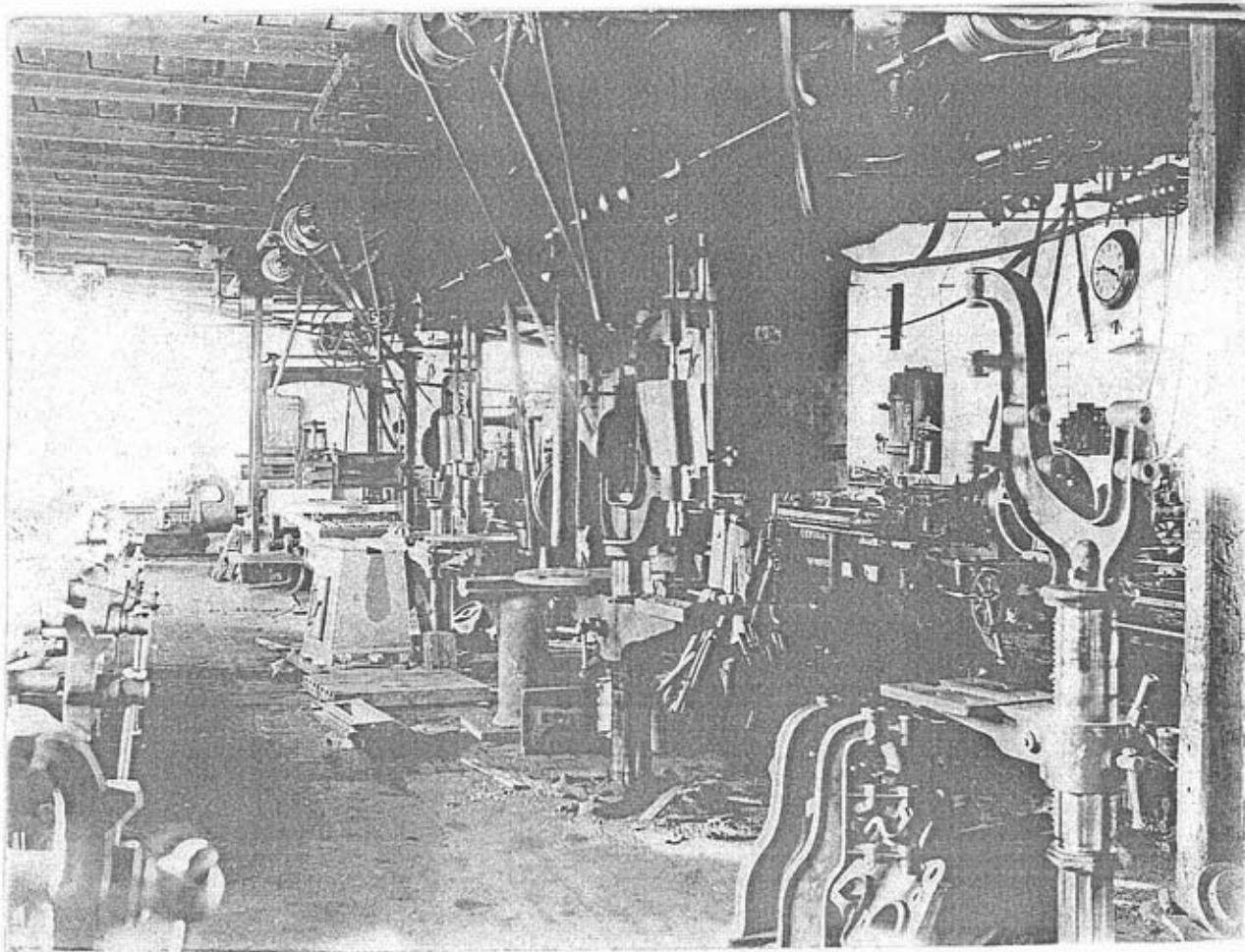

Tovární objekt v čp. 35 dne 23. 6. 1905

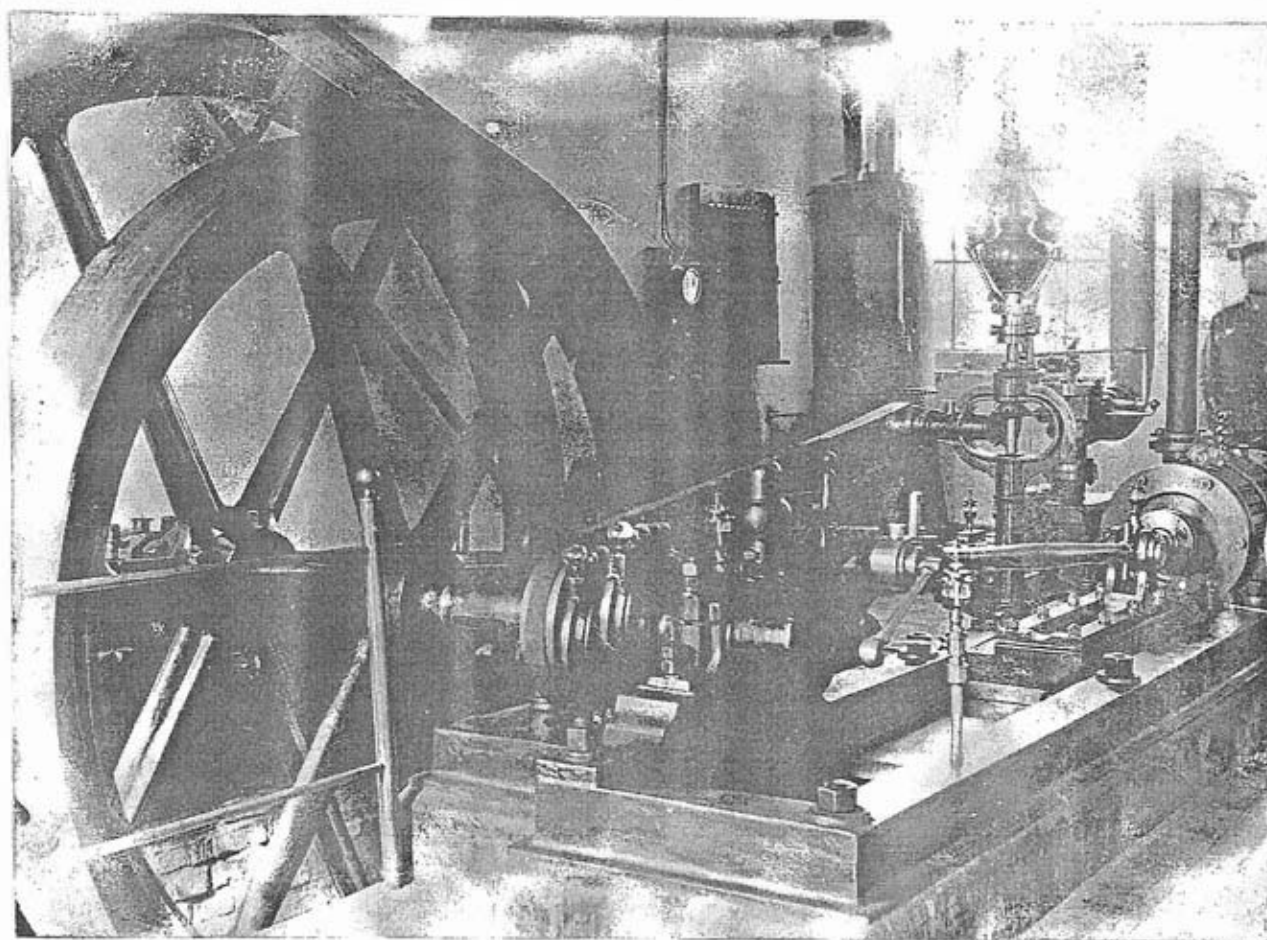

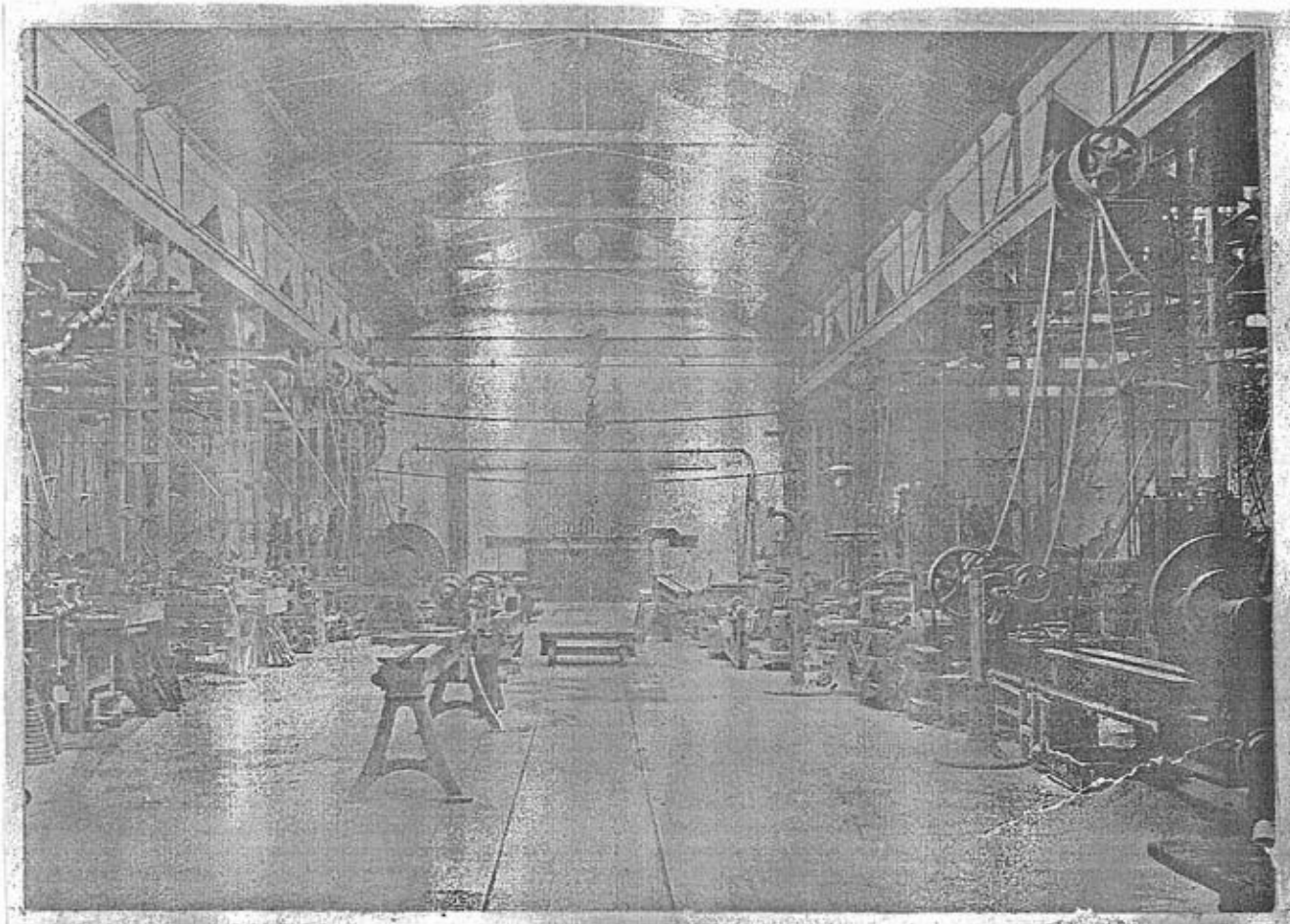
Zaměstnanci továrny čp. 35 v roce 1906

Dílňa začátek 20. století

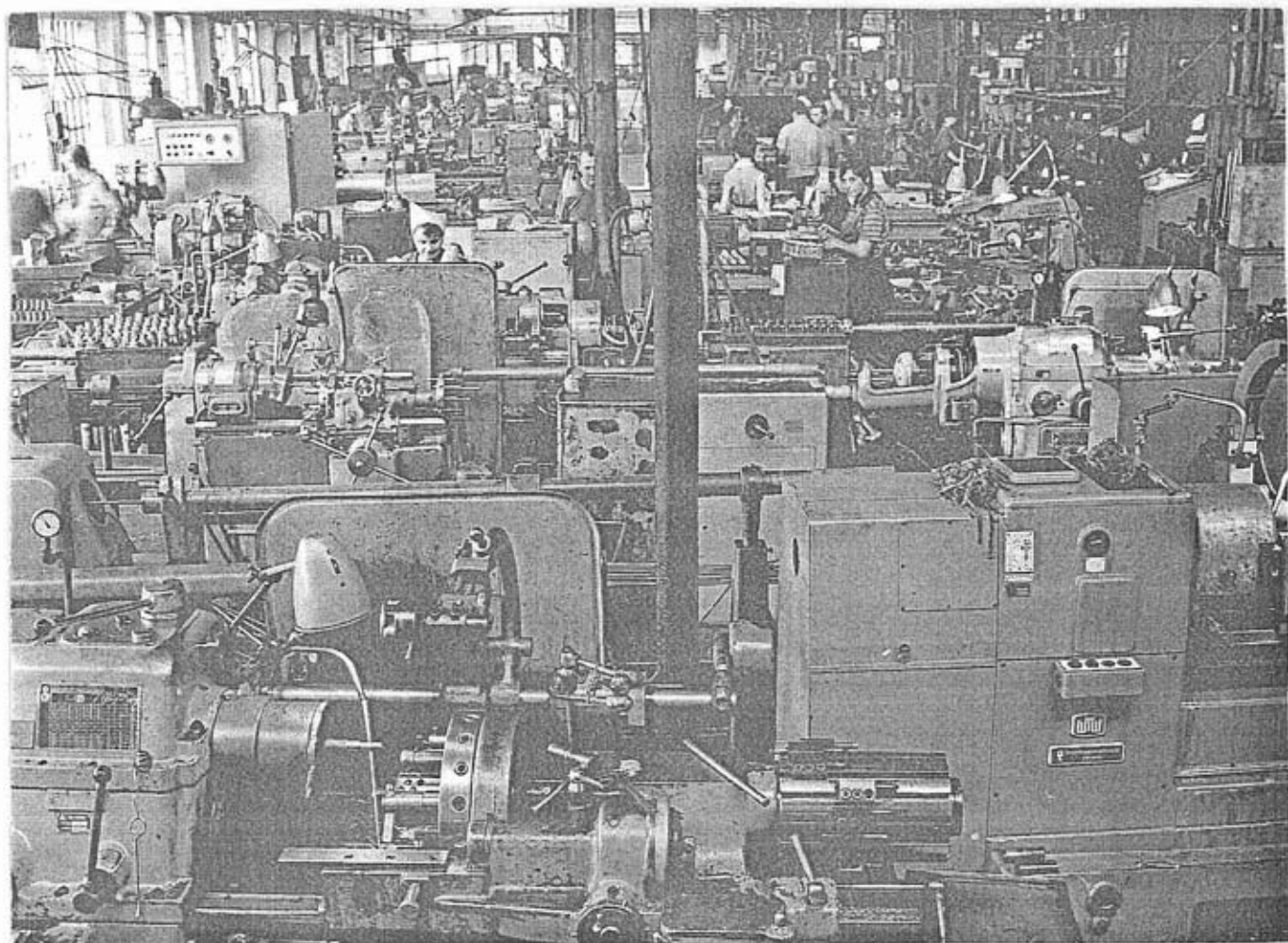
Parní stroj v továrně čp. 35 (mlýn)
rok 1905 (vpravo stojí topič Černý)

Pracovní hala čp. 216 dne 10. 1. 1914

Tovární hala v 2. polovině 20. století

Tovární haly v 2. polovině 20. století

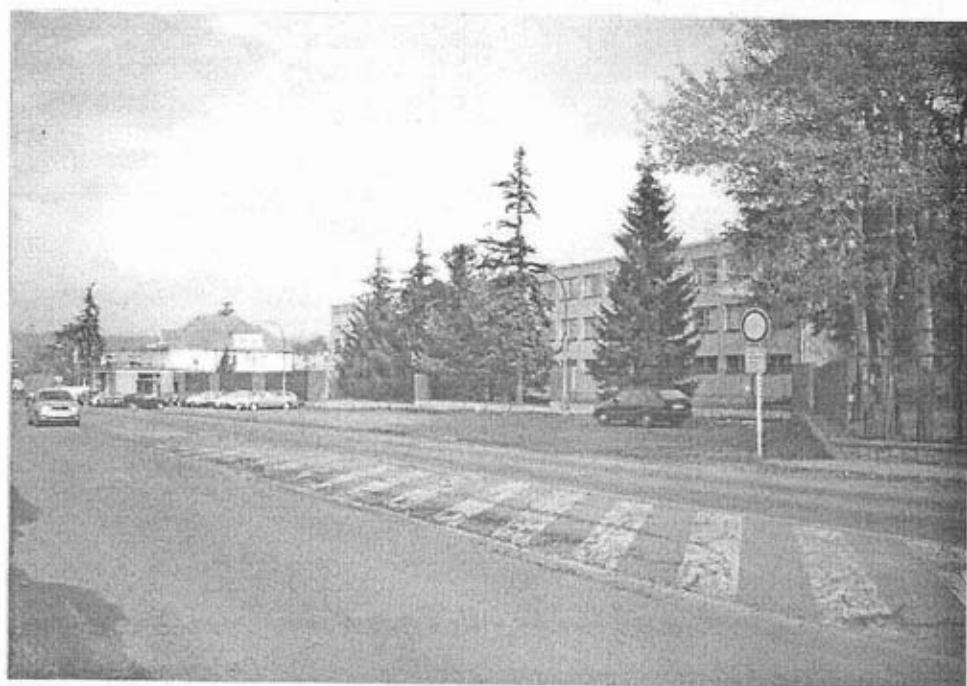

Nová část postavená O. Volmanem roku 1938
(V 2. polovině 20. století byla rozšířena ve stejném stylu.)

Nový podnik postavený

před 2. světovou válkou

Pohled na vrátnici a vilu

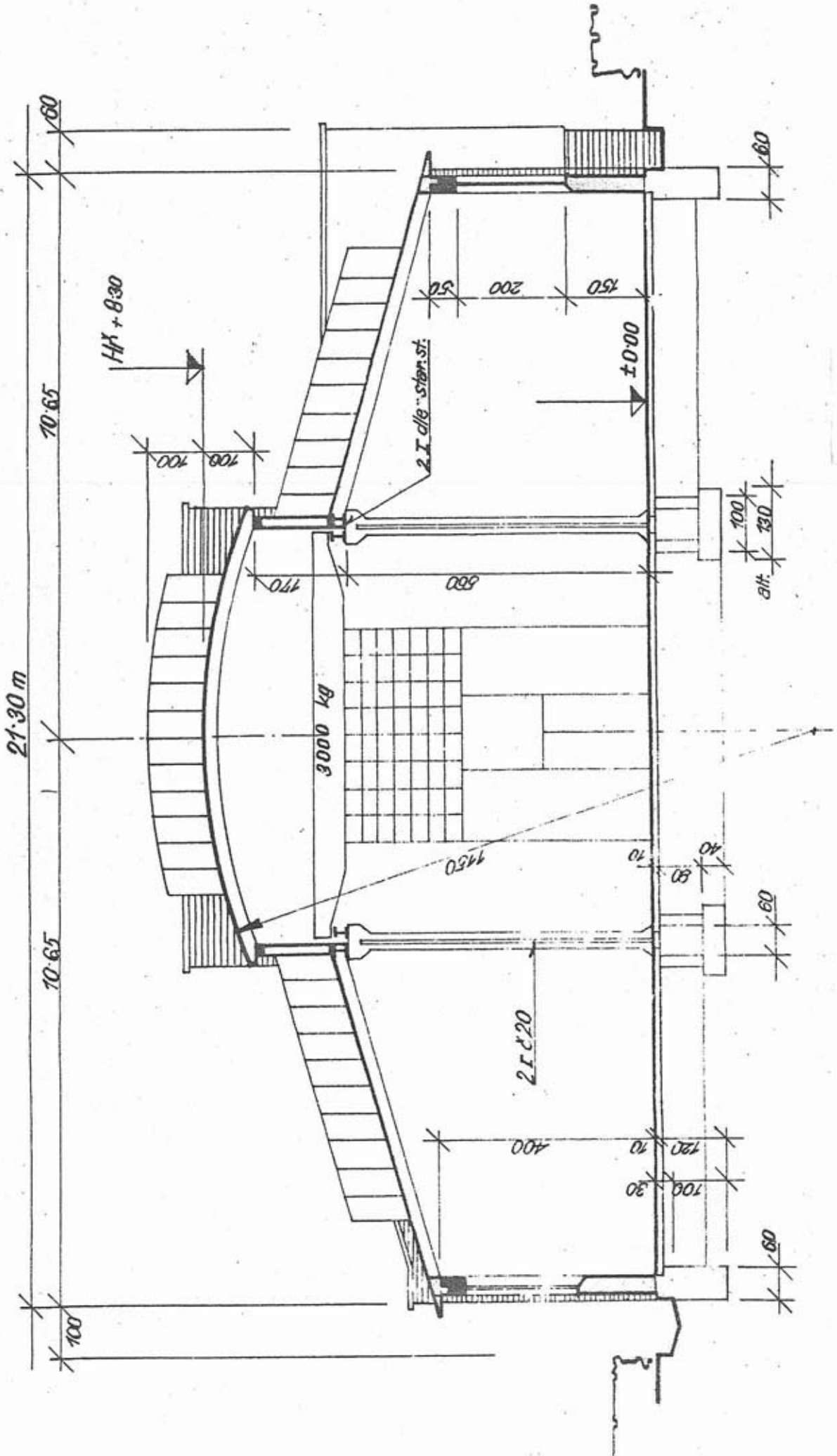
směrem od sjezdu z dálnice D5

Příčný řez

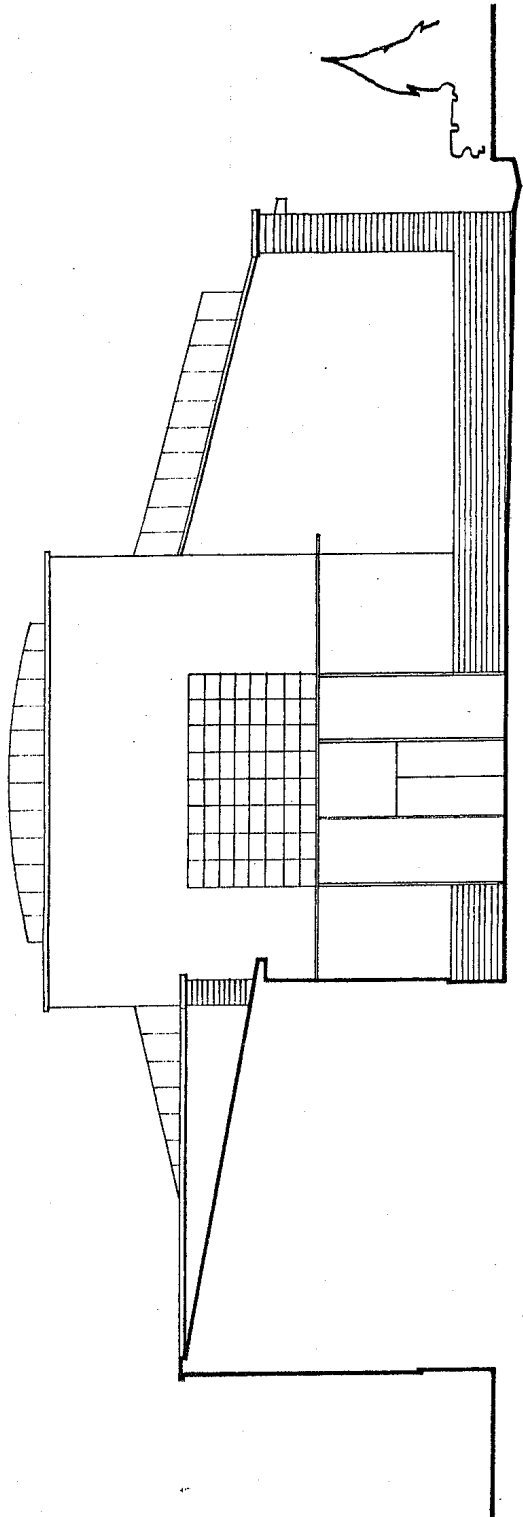
údaje a koty překontrolaři dle st.stavu. Dimense viz PP!

VEŠKERÉ DOTAZY VYŘIZUJE

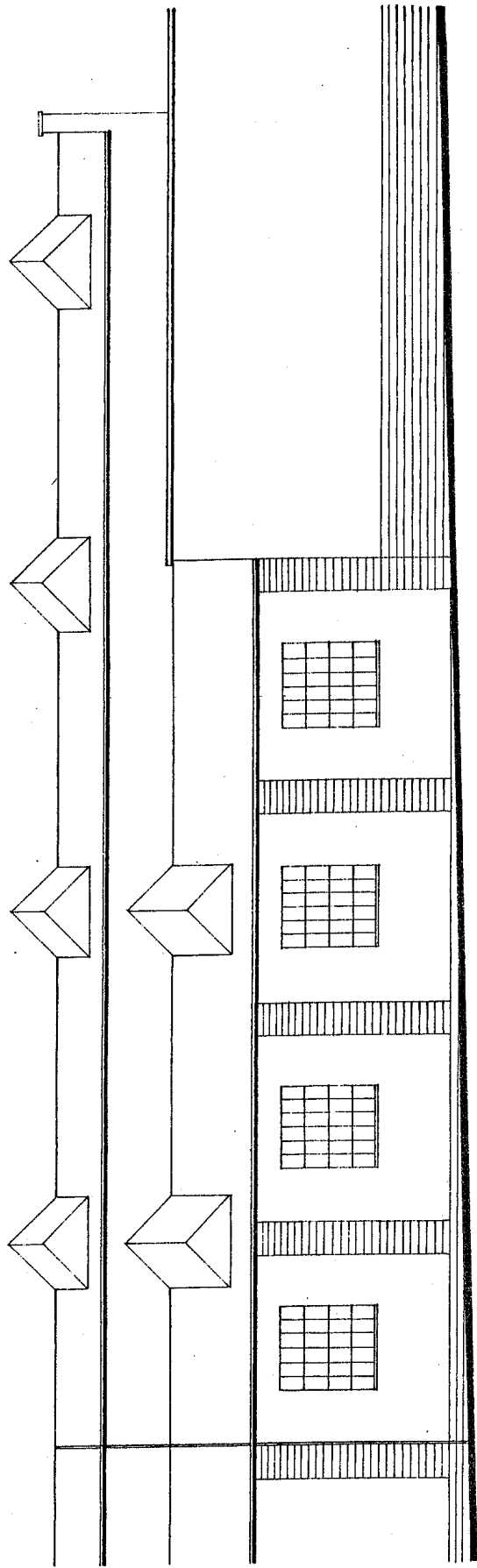
PROJEKTANT

Plán nového podniku

Pohled jižní

Pohled západní

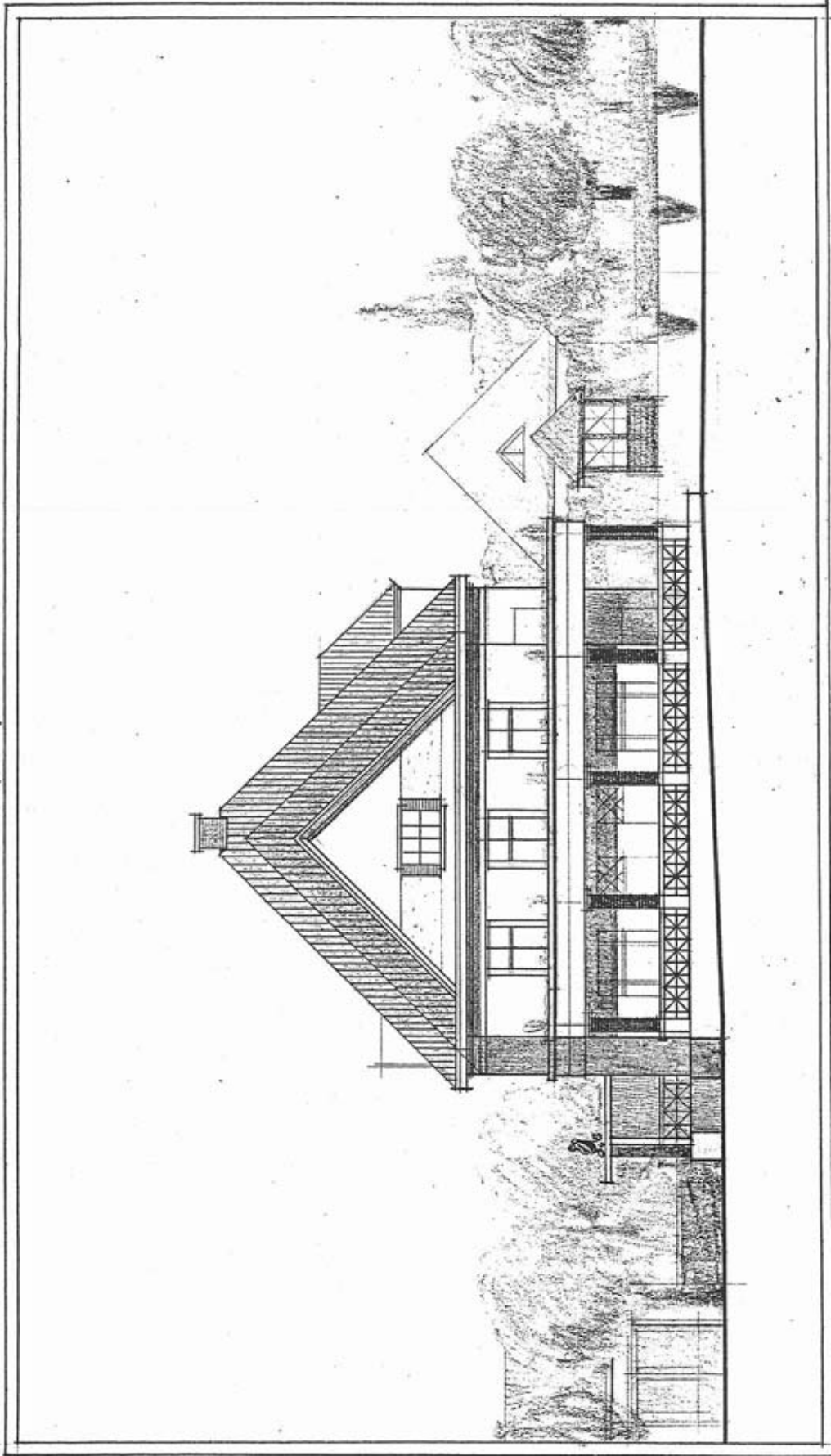
Vila čp. 240 ne dlohu po jejím dostavení

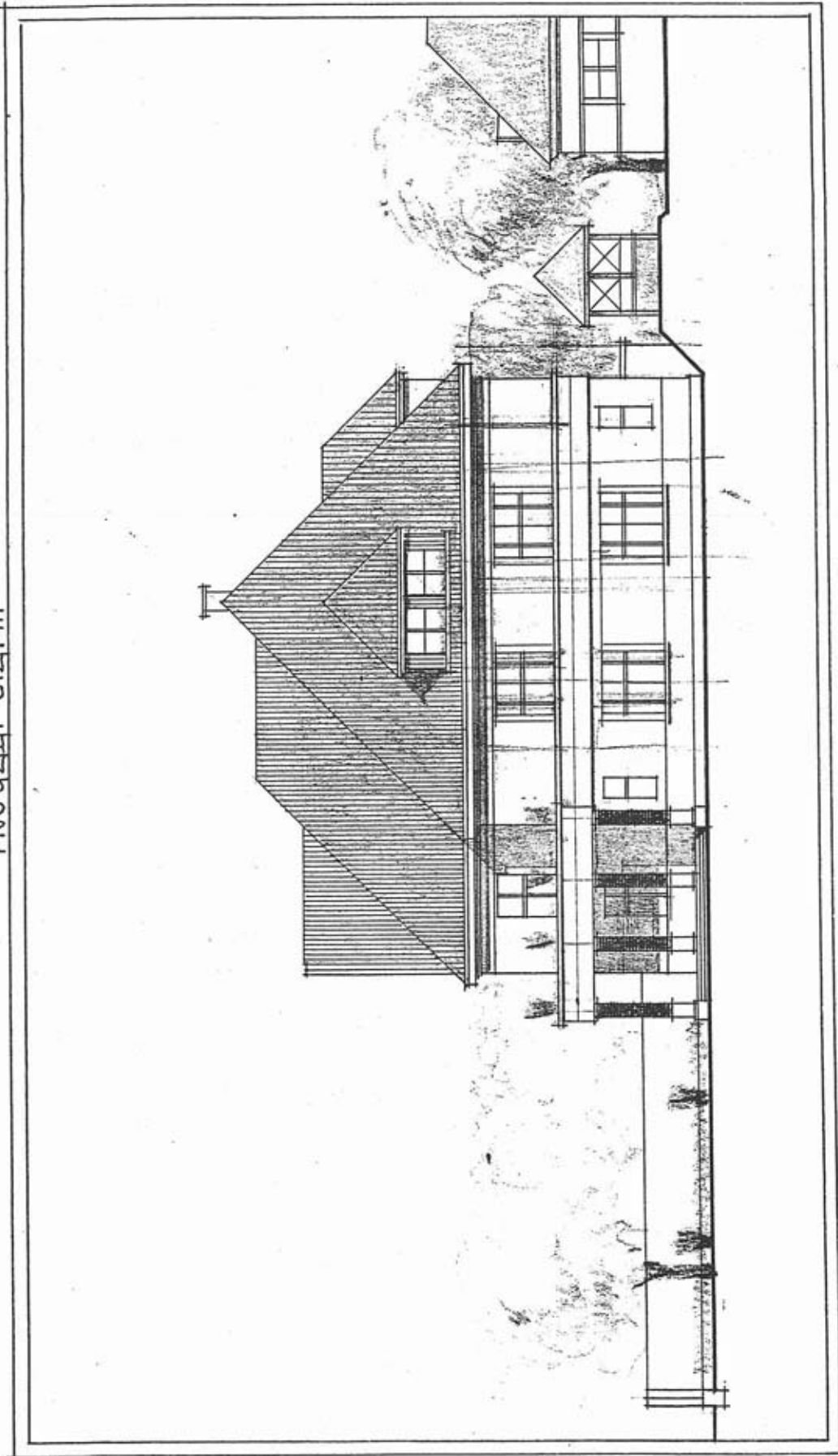
Vila jaro 2004

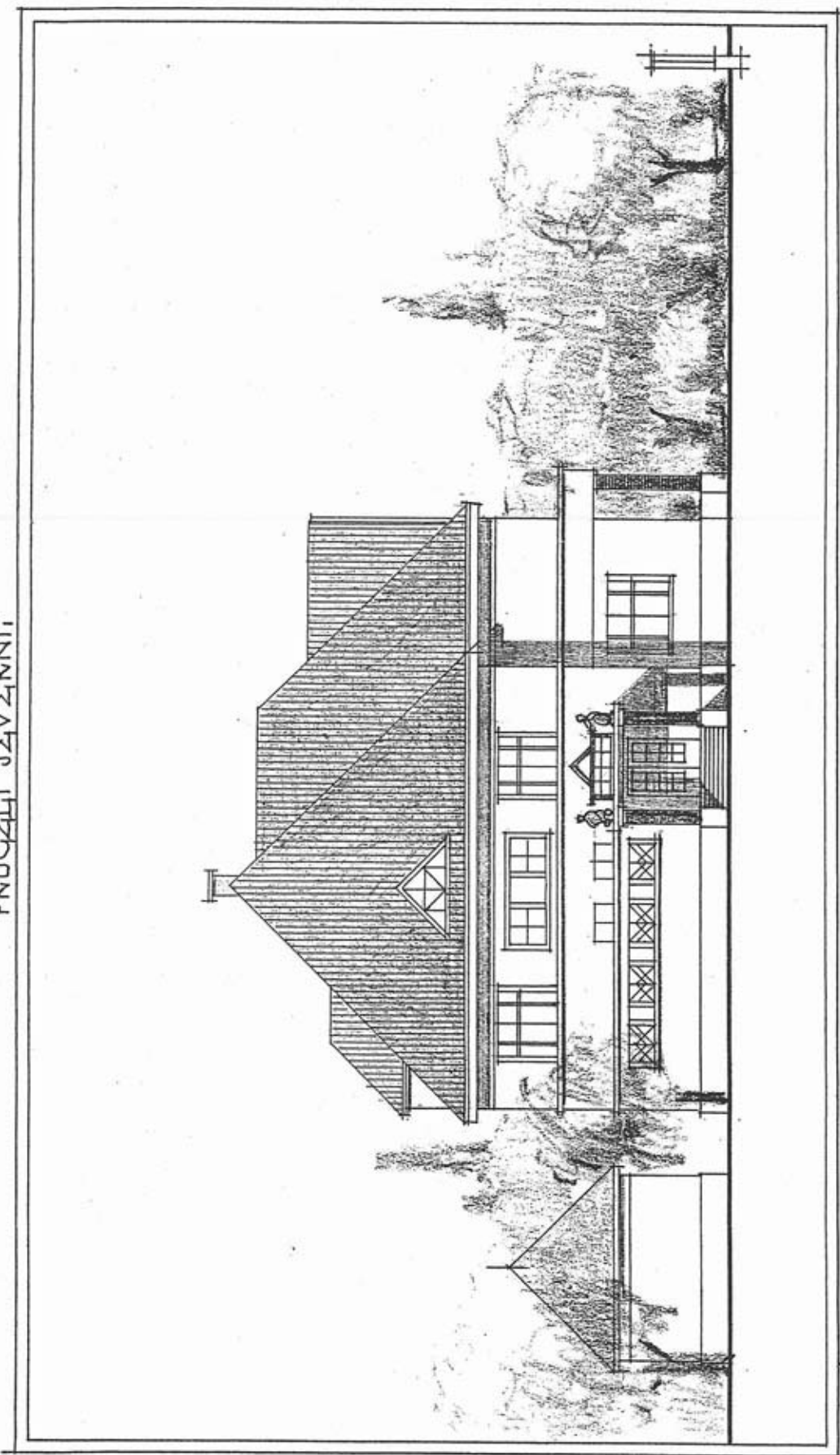
PRŮČNÍ ZÁPADNÍ

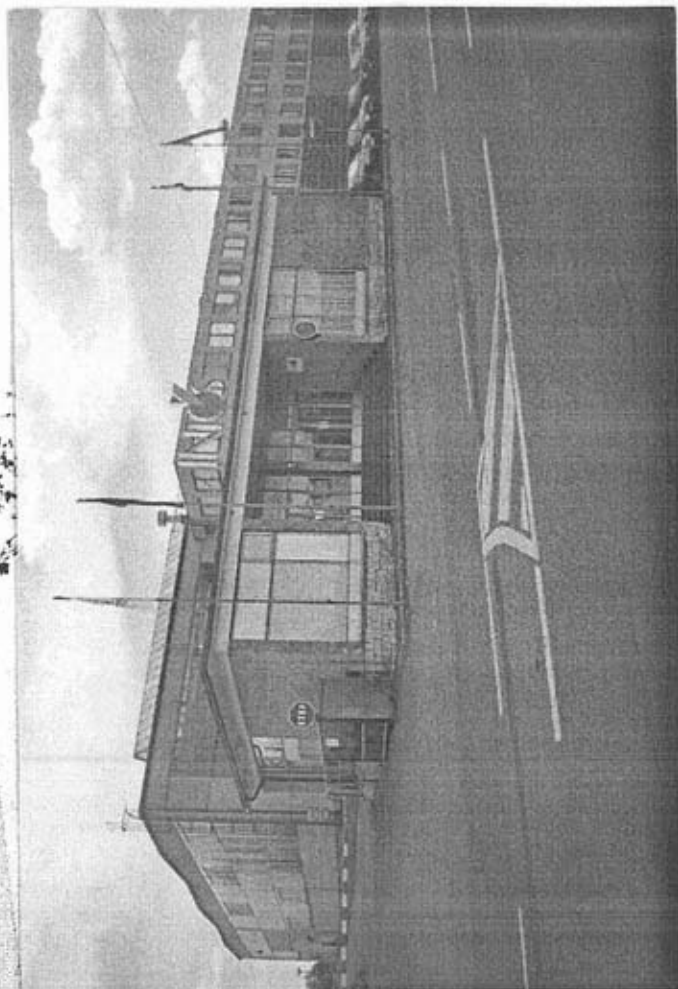
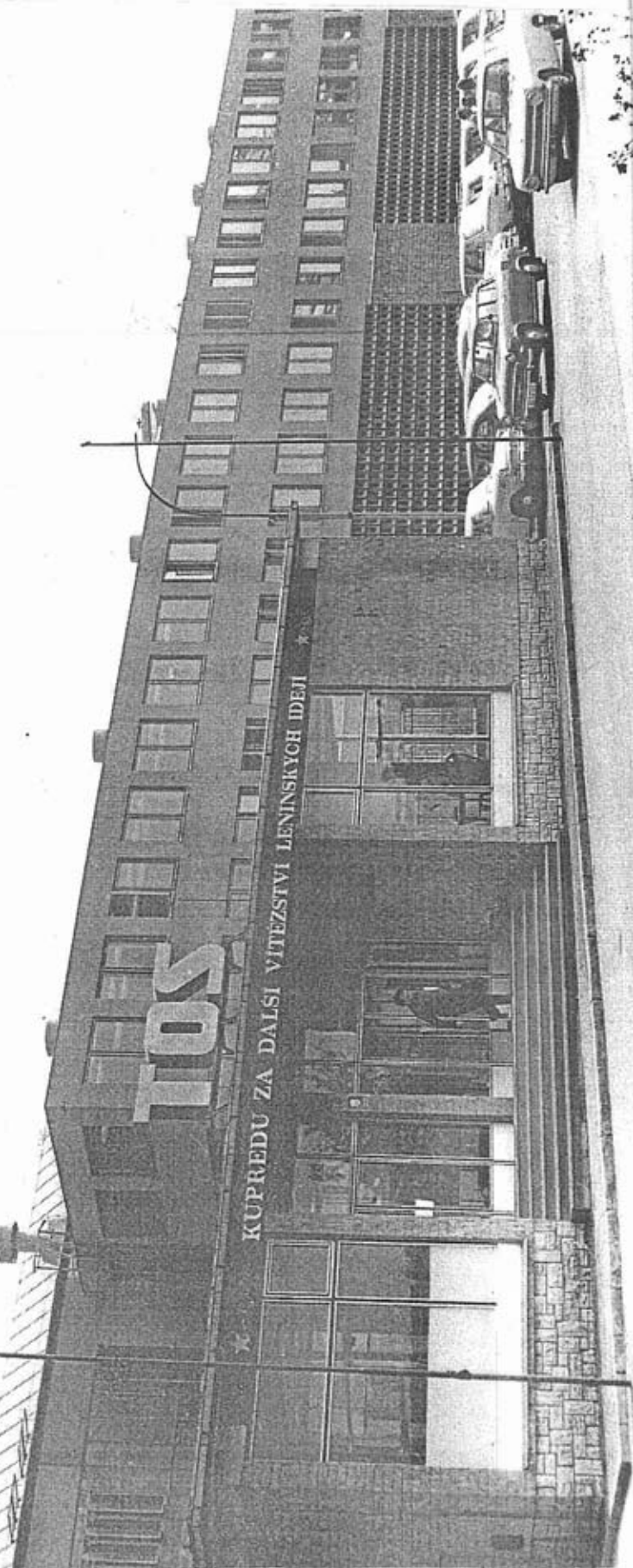
PRŮČELÍ JIŽNÍ

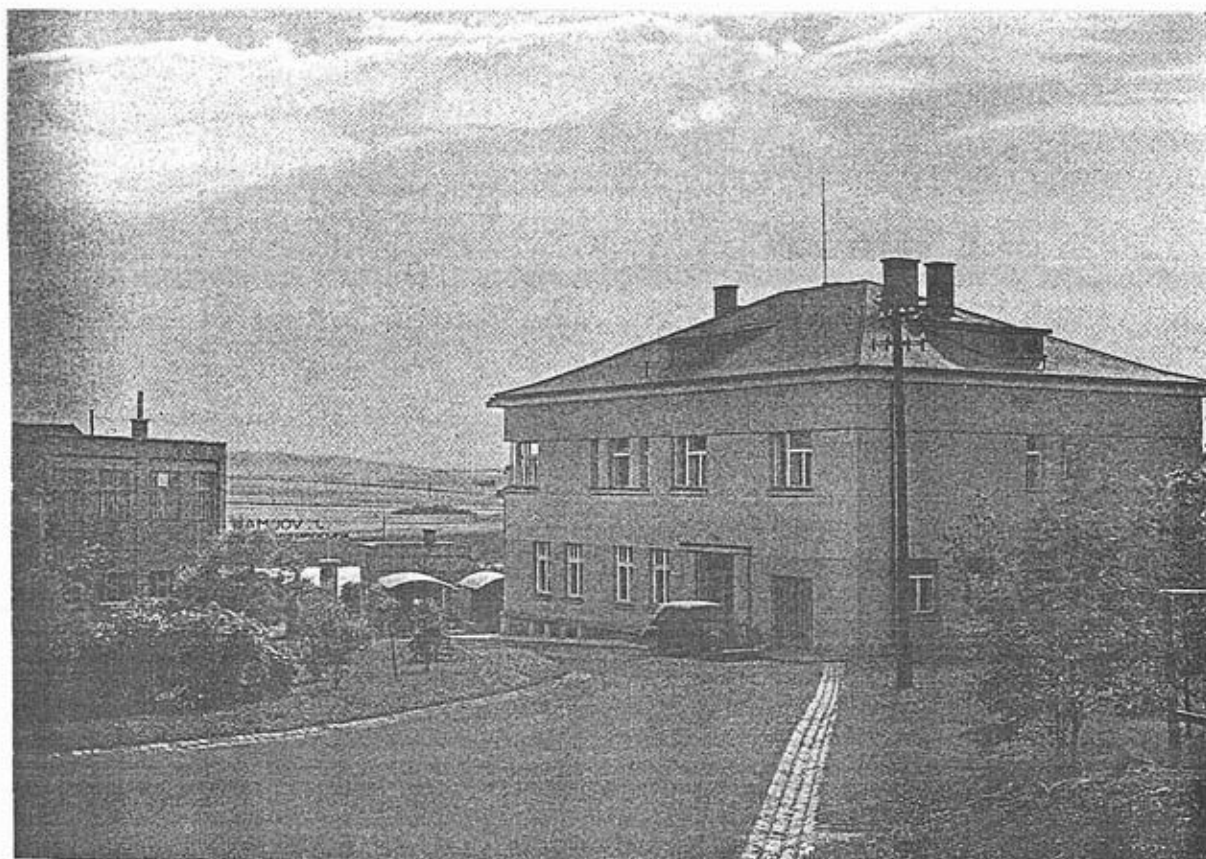
PRŮČELÍ SEVERNÍ

Vrátnice a nová budova
2. polovina 20. století

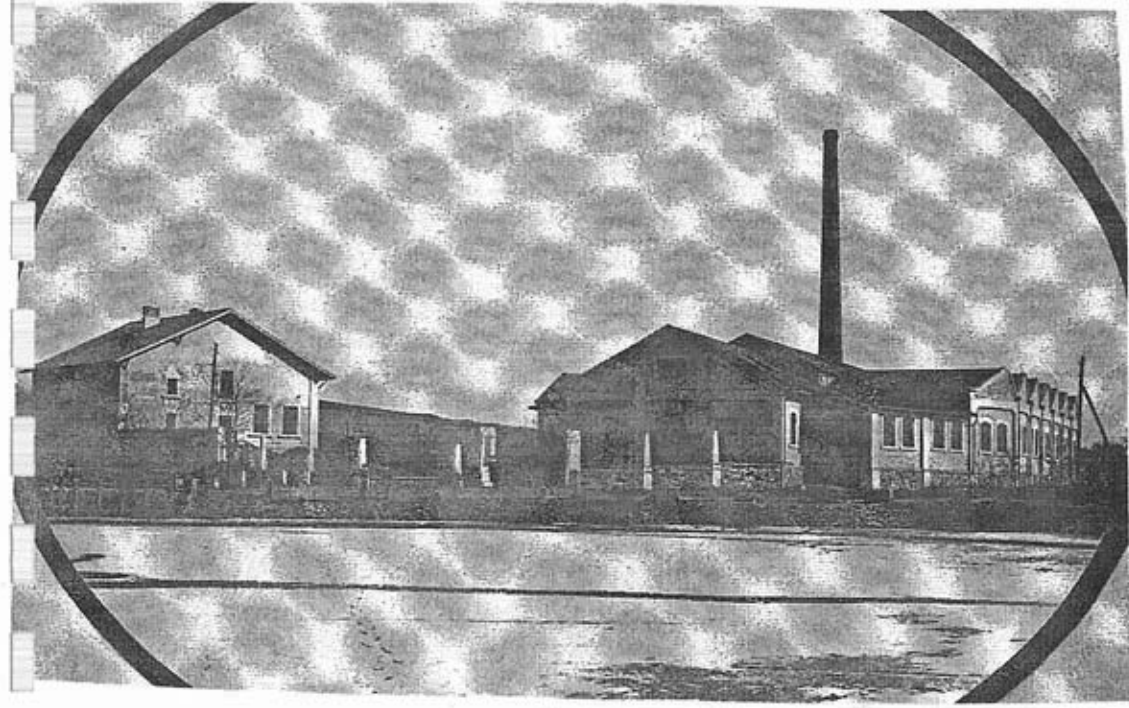
Vrátnice a nová budova jaro 2004

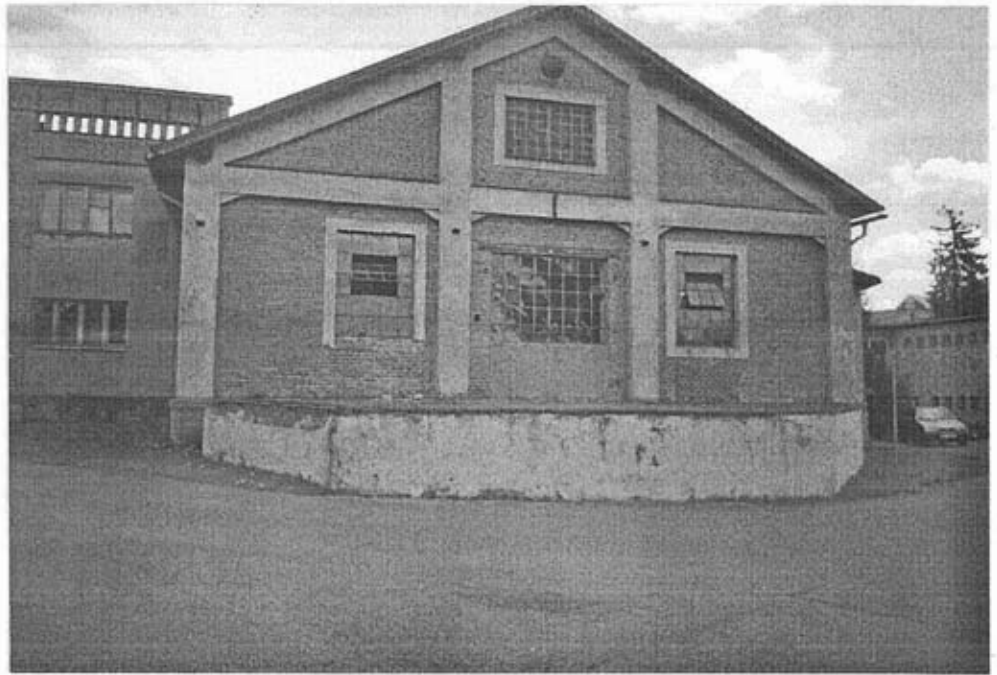
Administrativní budova kolem roku 1940

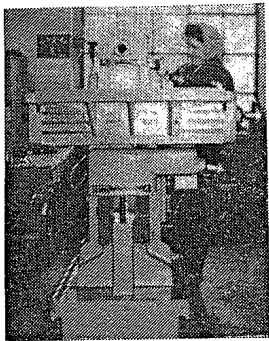
Administrativní budova jaro 2004

Továrna v čp. 216 dne 10. 1. 1914
Žebráku

Tovární haly jaro 2004

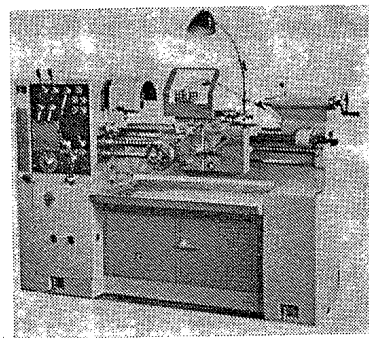

Na snímcích: záběr z lakýrníckých prací a opravo soustruhů S 22.
Foto: J. Koudelka a Archiv

Z dřívějšího města »ševců« dnes přesné obráběcí stroje

Radostné jubileum v Žebráku

V Á C L A V S A M E Š

● NEJPRVE TROCHU HISTORIE

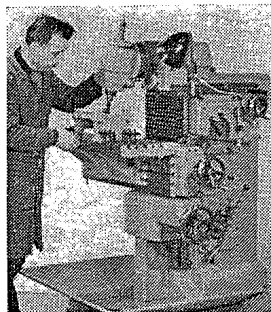
V roce 1872 v domě číslo 16 na náměstí v Žebráku otevřel žebračský občan František Volman zámečnickou dílnu. Pracovalo zde pět dělníků a prováděli především zámečnické práce a opravy hospodářských strojů. Později se v dílně zavádí výroba svíselých i ležatých žentourů, mláticích strojů, mlynků na obilí apod. Dílna postupně nestačí, a tak se zaměstnanci stěhují do domu číslo 25. V nové dílně je i malá slévárna na odlitky i barevné kovy a to je na tehdejší dobu velký úspěch. V dílně začínají pracovat dělníci již na několika jednoduchých obráběcích strojích nejprve poháněných ručně, později zřízené na transmisní pohon, který byl poháněn od žentouru silou skutečného živého koně!

Vývoj jde rychle dál a již v roce 1895 vyrábí závod zásadně jen obráběcí stroje, v té době dovážené z zahraničí. V roce 1905 na pozemcích nynějšího závodu TOS Žebrák se buduje nová strojárna a o tři roky později zde pracuje již osmdesát dělníků. Postavena je i slévárna. V letech 1914-1918, v době první světové války, je v závodě zajišťována válečná výroba. Po válce se závod a výroba rychle modernizují. V letech 1936-1939 mimo tradičních vrtacích strojů, soustruhů vyrábí závod strojní pily a frézovací stroje...

● BOJ S FAŠISTICKÝMI OKUPANTY

V letech 1939-1945 byla výroba obráběcích strojů postupně omezena na úkor válečného programu. To již byla továrna v rukou bratra Fr. Volmana, Josefa Volmana z Čelákovic, který továrnu koupil v roce 1936 v dražbě, neboť František Volman se dostal do finanční tísně. Čelákovický továrník koupil závod v Žebráku za směšně nízkou cenu. František Volman si pak postavil novou továrničku, kde ve válce pracovalo padesát zaměstnanců... Ale vřaťme se k válečným létům. Prvním reprezentantem válečné výroby byl automatický lis LMP na výrobu olověných pláštěů střel. Pracující fy. J. Volman jej překřtili na „lempa“ a jméno odpovídaly i jeho výkony. Později přichází na závod velmi tajná dokumentace fréz, jednotek na pan-

ceře tanků FP-4. Práce zvláště na tomto úseku se nedařila tak, jak by si majitel přál. Na závod byly dosazovány nové posily. Avšak přes veškerou snahu se dva a půl roku nepodařilo zmontovat ani jeden frézovací agregát pro vítězství nacistického Německa. Sabotáže ve výrobě narůstaly vlivem citlivě domé práce ilegální buňky KSČ, ale zradou konfidenta gestapa se podařilo vniknout do nejvyššího orgánu strany. Došlo i na krajské vedení KSČ a odtud zasáhli gesta-

Pracovník kontroly zahraničního obchodu Otto Kuras přejímá nástrojářskou frézku FN 25. Foto: Archiv

páci i do řad zaměstnanců továrny. V březnových dnech, kdy svoboda byla již tak blízká zatýká Kladenský gestapo řadu soudruhů. Tosáci nikdy nezapomenou na jména J. Pichl, E. Votruba, Ant. Krýl, Vl. Kaucký a A. Pacovský, kteří přinesli slavnému vítězství nad fašistickými okupanty oběť největší — své životy. Posledně jmenovaný soudruh Ant. Pacovský, vedoucí ilegální buňky KSČ u fy. J. Volman, jehož činnost přesahovala i rámec závodu, byl na prahu osvobození

naší vlasti Rudou armádou dne 2. 5. 1945 fašisty spolu s dalšími 63 soudruhy z ústředního a krajského výboru KSČ popraven v Terezíně.

● OSVOBOZENÁ PRÁCE ...

5. květen 1945. Zbytky fašistických hord prchají přes Žebrák na západ. Ale jsou tu již první tanky slavné Sovětské armády a přinášejí tolik očekávanou svobodu...

Socializace přináší osvobození práce od kapitalistického jha i v obou závodech na obráběcí stroje. Rok 1948 s konečnou platností přináší vítězství dělnické třídy. Muselo však být vybojováno i v Žebráku. V obou závodech je stranická organizace KSČ a členové ROH se zasloužili o to, že práce se stala radostí a ne nutným zlem. Závod TOS Žebrák prošel od roku 1945 až do dnešních dnů řadou úspěchů na poli výroby, péče o zaměstnance a jejich rodiny. Děk tomu zkvětlá městečko, které je „Žebrákem“ opravdu jen podle jména. Za své výrobní a odbytové úspěchy v letech 1958-1959 získává TOS Žebrák titul „Vzorný exportní závod“. Ze závodu jdou stále modernější a výkonnější obráběcí stroje do celého světa. V roce 1982 za další mimořádné úspěchy v plnění výrobních i hospodářských ukazatelů získává státní vyznamenání „Za zásluhy o výstavbu“. Je to uznání z nejvyšších státních míst. A není divu. Výrobky z TOS Žebrák jsou stále žádanější a v roce 1987 přesahuje export víc než o 80 % z celé produkce...

Ani rok 1968, který zanesl nejen zmatek do hlav některých pracovníků závodů, nepřinesl neplnění hospodářských úkolů. Pod vedením zdravého jádra členů strany v závodě a dalších pracujících se podařilo stanovit i probíjet správný kurs politiky udávaný novým vedením KSČ z dubna roku 1969. Až do dnešních dnů byly vždy a v termínech splněny hospodářské a výrobní úkoly. V současné době

vyvází TOS Žebrák své výrobky do 69 států celého světa. Nejvýznamnějšími odběrateli jsou SSSR a státy LD. Prodejem strojů do kapitalistických států přináší naši vlastní cenné devizy. U všech odběratelů dosahují výrobky z TOS Žebrák uznání a oblibu vzhledem ke kvalitě, vysoké univerzálnosti i moderní koncepci tvarového řešení.

● ZA VŠÍM STOJÍ LIDÉ ...

Kvalitu práce však ovlivňují dvě věci; láska k řemeslu a umět si osvojit vysokou odbornost. Zde jde řemeslo z táty na syna. Každý dává do toho svého kusu práce ať je to u ponku, či u rysovacího prkna kus svého „já“. Jak se muselo dělat tenkrát přesně a dobře u Volmana vám řeknou dnes již penzisté Václav Schovánek, Zdeněk Huml a řada dalších. Jinak není ani dnes. Tak třeba v partě Jendy Altmana při montáži nástrojářských frézek a nebo při indigaci soustruhů S-32 i na jiných pracovištích v soustružnách, v těžké mechanizaci často bolí hlava od toho, aby vše bylo jak se říká „na fous“...

Přítom produktivita práce stoupala v TOS Žebrák od roku 1950 do roku 1970 pětinašobně! A výhled výroby do dalších let? V letošním

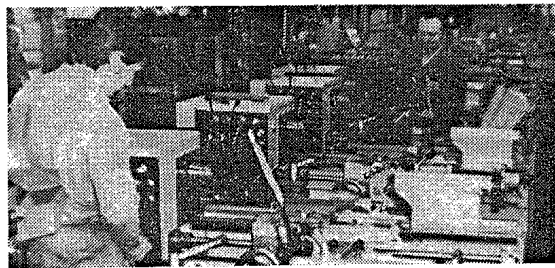
roce bude dokončen vývoj nového soustruhu S-32 B a univerzální nástrojářská frézka FN-32, připravuje se výroba prototypu nové brusky na třmenové kalibrby BNM 2 OB atd. To již budou stroje s plynulou regulací otáček a vybavené numerickým zařízením.

Závod se na oplátku stará o své zaměstnance. Mají možnost se plně vžit v místním Společenském klubu, kde se připravuje výstavba nového sálu. V místním Spartáku TOS je dost místa na pěkném stadionku i v tělocvičně pro ty, kteří sportují nebo cvičí v odboru ZTV... Stále více, především mladí, se stěhují do nových moderních bytových jednotek. V těchto dnech probíhá družstevní výstavba pro zaměstnance TOS, na kterou závod uvolňuje značné částky ze svých finančních fondů...

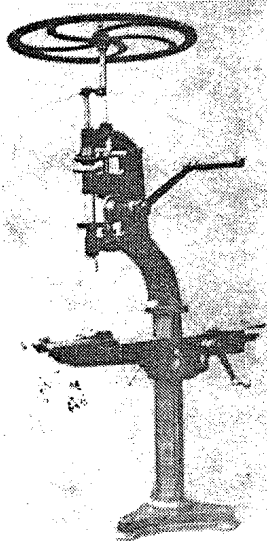
Tolik jen stručně o životě a díle TOS Žebrák. Jedno však vedení závodu i zaměstnanci tíží. Velký nedostatek výrobních ploch. Kolem závodu však je již složena konstrukce nových hal, jejichž výstavba má být zahájena v letošním roce. Uskutečnění tohoto snu bude nejlepším darem k slavnému výročí 100. narozenin továrny na obráběcí stroje, dnes TOS Žebrák, který celý kolektiv Tosáků oslaví v tomto roce.

Konečná kontrola soustruhů před odesláním.

Foto: J. Koudelka

Jeden z prvních výrobků před sto lety. Foto: Archiv

Potomci Františka Volmana

Antonie Volmanová roz. Bojerová		František Volman zakladatel firmy Fr. Volman v Žebráku		Anna Volmanová druhá manželka	
Josef Volman Majitel čelákovického závodu	Jaromír Volman Majitel pily ve Zdicích	Otakar Volman Vlastníci firmy Fr. Volman v Žebráku	František Volman Fr. Volman v Žebráku	Zdeněk Volman Kněz v Žebráku - páter Lohel, později byl uvězněn v Leopoldově jako politický vězeň	Hana Volmanová manžel Ing. Josef Pössner vlastník části firmy
		manželka Antonie Volmanová roz. Vorlová			
		Otakar Volman	Helena Volmanová manžel Jindřich Braun		
		Otakar Braun manželka Milena roz. Štefanová			
		Otakar Braun	Pavel Braun	Petra Braunová	